Kohtulahendite kogumik

KOHTUJURISTI ETTEPANEK
PAOLO MENGOZZI
esitatud 19. septembril 2013 [1]

Liidetud kohtuasjad C-247/11 P ja C-253/11 P

Areva SA (C-247/11 P),
Alstom SA,
T&D Holding SA, varem Areva T&D Holding SA,
Alstom Grid SAS, varem Areva T&D SA,
Alstom Grid AG, varem Areva T&D AG (C-253/11 P)
versus

Euroopa Komisjon

Apellatsioonkaebus — Konkurents — Keelatud kokkulepped — Gaasiisolatsiooniga jaotusseadmete projektide turg — Põhjendamiskohustus — Kaitseõiguste rikkumine — Rikkumise süüks panemine — Solidaarvastutus trahvi maksmise eest — „Faktiline" solidaarsus — Proportsionaalsuse ja võrdse kohtlemise põhimõtted — Õigus tõhusale õiguskaitsevahendile

1. Käesolevate liidetud kohtuasjade esemed on kaks apellatsioonkaebust, mille on esitatud vastavalt Areva SA (edaspidi „Areva") kohtuasjas C-247/11 P ja Alstom SA (edaspidi „Alstom") kohtuasjas C-253/11 P ning tema tütarettevõtjad T&D Holding SA, varem Areva T&D Holding SA, Alstom Grid SAS, varem Areva T&D SA, ja Alstom Grid AG, varem Areva T&D AG (kõiki neid äriühinguid koos nimetatakse ka „apellandid"). Need kaks apellatsioonkaebust on esitatud Euroopa Liidu Üldkohtu 3. märtsi 2011. aasta otsuse Areva jt *vs*. komisjon (edaspidi „vaidlustatud kohtuotsus") [2] peale. Selle kohtuotsusega Üldkohus esiteks tühistas osaliselt otsuse K(2006) 6762 (lõplik) (edaspidi „vaidlusalune otsus") [3], milles Euroopa Komisjon tuvastas konkurentsi kahjustava keelatud kokkuleppe gaasiisolatsiooniga jaotusseadmete sektoris [4] ja karistas selles osalenud ettevõtjaid, ning teiseks muutis lisaks ära trahvid, mille komisjon oli käesolevad apellatsioonkaebused esitanud äriühingutele määranud.

2. Käesolev ettepanek esitatakse samaaegselt minu ettepanekuga liidetud kohtuasjades C-231/11 P, C-232/11 P ja C-233/11 P: komisjon *vs*. Siemens Österreich jt [5], mis käsitlevad sama keelatud kokkulepet ja sama komisjoni otsust. Et mõned käesolevates kohtuasjades kerkivad küsimused langevad – vähemalt osaliselt – kokku nendes kohtuasjades analüüsitavate küsimustega, viitan ma iga kord, kui see on sobiv, oma nendes kohtuasjades esitatud ettepaneku asjakohastele punktidele.

1 — Algkeel: prantsuse.

2 — T-117/07 ja T-121/07 (EKL 2011, lk II-633).

3 — Komisjoni 24. jaanuari 2007. aasta otsus EÜ [...] artikli 81 ja EMP lepingu artikli 53 kohase menetluse kohta (Juhtum COMP/F/38.899 – Gaasisolatsiooniga jaotusseadmed).

4 — Gaasiisolatsiooniga jaotusseade kontrollib energiavooge energiavõrkudes. See on suure võimsusega elektriseade, mida kasutatakse käivitusvalmis elektrialajaamade peamise osana. Vt vaidlustatud kohtuotsus, punktid 2-5.

5 — Nendes kohtuasjades esitatud kolm apellatsioonkaebust puudutavad Üldkohtu 3. märtsi 2011. aasta otsust liidetud kohtuasjades T-122/07-T-124/07: Siemens Österreich jt *vs*. komisjon (EKL 2011, lk II-793).

I. Faktilised asjaolud

A. *Apellandid*

3. Areva, kes on apellant kohtuasjas C-247/11 P, on tuumaenergia sektoris tegutsevasse äriühingute kontserni kuuluv juhtiv äriühing.

4. Alstom, kes on esimene apellant kohtuasjas C-253/11 P, on erinevates sektorites, sh elektri ülekande ja jaotuse sektoris tegutsevasse tööstuskontserni kuuluv juhtiv äriühing.

5. Kõik kontserni Alstom tegevusalad elektri ülekande ja jaotuse sektoris anti 8. jaanuaril 2004 üle kontsernile, milles Areva on juhtiv ettevõtja. Ajavahemikul 2004. aasta 9. jaanuarist kuni 11. maini (mil lõppes rikkumine, mille komisjon vaidlusaluses otsuses tuvastas) tegelesid kontserni Areva gaasiisolatsiooniga jaotusseadmete alase tegevusega Areva T&D SA ja Areva T&D AG[6] - tütarettevõtjad, mis kuulusid 100% ulatuses Areva T&D Holding SA-le, mis omakorda kuulus 100% ulatuses Arevale (edaspidi koos „Areva endised tütarettevõtjad").

6. 7. juunil 2010, kui Üldkohtus toimunud suuline menetlus oli lõplikult läbi saanud, loovutas Areva kõik oma tegevusalad elektri ülekande ja jaotamise sektoris. Alstom konkreetselt hakkas tegelema ülekandega. Selle omandamise tulemusena võttis Areva T&D Holding SA nime T&D Holding SA, kes on teine apellant kohtuasjas C-253/11 P, Areva T&D SA-st sai Alstom Grid SAS, kes on kolmas apellant kohtuasjas C-253/11 P, ja Areva T&D AG-st sai Alstom Grid AG, kes on neljas apellant kohtuasjas C-253/11 P. Alstomit ja tema praeguseid tütarettevõtjaid T&D Holding SA-d, Alstom Grid SAS-i ja Alstom Grid AG-d, kes on apellandid kohtuasjas C-253/11 P, nimetatakse edaspidi koos ka „kontserni Alstom kuuluvad äriühingud".

B. *Vaidlusalune otsus ja vaidlustatud kohtuotsus*

7. Komisjon tegi 24. jaanuaril 2007 vaidlusaluse otsuse, milles ta tuvastas konkurentsivastase kokkuleppe gaasiisolatsiooniga jaotusseadmete sektoris, mille raames leppisid selles osalenud ettevõtjad muu hulgas kokku turgude ülemaailmsel tasandil omavahel ära jaotamises,[7] määrasid kindlaks hinnad ja lubasid vahetada tundlikku teavet. Komisjon tuvastas ka, et kokkulepe toimis ajavahemikul 1988. aasta 15. aprillist kuni 2004. aasta 11. maini. Ta tuvastas konkreetselt käesolevate kohtuasjade apellantide vastutuse[8] ja määras neile seega trahvid.[9]

6 — Areva T&D SA vastab äriühingule Alstom T&D SA ja käesolevas menetluses vastab Areva T&D AG äriühingule Alstom T&D AG (vt vaidlusalune otsus, põhjendused 21 ja 23, ning vaidlustatud kohtuotsus, punkt 59). Enne kontserni Alstom elektri ülekande ja jaotamise tegevusalade üleandmist 8. jaanuaril 2004 osalesid need kaks äriühingut vaidlusaluses otsuses tuvastatud rikkumises kontserni Alstom raames (vt vaidlusalune otsus, põhjendus 331).

7 — Konkreetselt ilmneb vaidlustatud kohtuotsuse punktidest 29-32, et keelatud kokkuleppes osalenud ettevõtjad olid muu hulgas omavahel ülemaailmsel tasandil ära jaganud gaasiisolatsiooniga jaotusseadmete projektid - v.a mõned turud -, et neid teostataks kokkulepitud reeglite kohaselt, eelkõige selleks, et säilitada teatavad kvoodid, mis peegeldavad suuresti nende hinnangulisi ajaloolisi turuosi.

8 — Konkreetselt ilmneb vaidlusaluse otsuse artikli 1 punktidest b, c, d ja f, et komisjon tuvastas Alstomi osalemise rikkumises ajavahemikul 1988. aasta 15. aprillist kuni 2004. aasta 8. jaanuarini, Areva ja Areva T&D Holding SA (nüüd „T&D Holding SA") osalemise selles ajavahemikul 2004. aasta 9. jaanuarist kuni 11. maini, Areva T&D AG osalemise ajavahemikul 2003. aasta 22. detsembrist kuni 2004. aasta 11. maini ning Areva T&D SA osalemise ajavahemikul 1992. aasta 7. detsembrist kuni 2004. aasta 11. maini.

9 — Konkreetsemalt määrati Alstomile vaidlusaluse otsuse artikli 2 punktis b individuaalne trahv summas 11 475 000 eurot. Sama otsuse artikli 2 punktis c on nähtud ette, et Alstomile mõistetakse koos Areva T&D SA-ga solidaarselt tasumisele kuuluv trahv summas 53 550 000 eurot ning et Areva T&D SA summast tuleb 25 500 000 eurot tasuda solidaarselt Areva, Areva T&D Holding SA ja Areva T&D AG-ga.

8. Apellandid esitasid vaidlusaluse otsuse peale Üldkohtule hagi ja viimane tegi 3. märtsil 2011 vaidlustatud kohtuotsuse. Üldkohus tühistas vaidlustatud kohtuotsuses vaidlusaluse otsuse osaliselt [10] ja määras siis oma täielikku pädevust kasutades tuvastatud rikkumiste eest järgmised trahvid:

— Alstom: 10 327 500 eurot;

— Alstom on kohustatud tasuma solidaarselt Areva T & D SA-ga 48 195 000 eurot ning Areva T & D SA on tema poolt tasumisele kuuluvast summast kohustatud tasuma 20 400 000 eurot solidaarselt Areva T & D AG, Areva ja Areva T & D Holding SA-ga. [11]

9. Ülejäänud osas jättis Üldkohus hagi rahuldamata.

II. Menetlus Euroopa Kohtus ja poolte nõuded

10. Areva esitas apellatsioonkaebuse, mis saabus Euroopa Kohtu kantseleisse 24. mail 2011, kohtuasjas C-247/11 P. Kontserni Alstom kuuluvad äriühingud esitasid apellatsioonkaebuse, mis saabus Euroopa Kohtu kantseleisse 25. mail 2011, kohtuasjas C-253/11 P. Nii Areva kui ka kontserni Alstom kuuluvad äriühingud paluvad Euroopa Kohtul vaidlustatud kohtuotsus tühistada. Juhul kui Euroopa Kohus leiab, et vaidluses saab teha lõpliku kohtuotsuse, paluvad nad esimese võimalusena tühistada vastavalt vaidlusaluse otsuse artikli 1 punkt c ja artikli 2 punkt c ning artikli 1 punktid b, d, e ja f ning artikli 2 punktid b ja c, teise võimalusena aga vähendada tunduvalt neile määratud trahvi ja mõista kohtukulud välja komisjonilt. Juhul kui Euroopa Kohus leiab, et vaidluses ei saa lõplikku kohtuotsust teha, paluvad apellandid suunata asi tagasi Üldkohtu mõnele teisele kojale ning jätta otsuse tegemine kohtukulude kohta edaspidiseks. Komisjon palub jätta apellatsioonkaebused rahuldamata ja mõista kohtukulud välja apellantidelt.

11. Euroopa Kohtu presidendi 20. juuli 2011. aasta määrusega liideti kohtuasjad C-247/11 P ja C-253/11 P kirjalikuks ja suuliseks menetlemiseks ja kohtuotsuse tegemiseks.

12. Pooled esitasid Euroopa Kohtus oma seisukohad kirjalikult ja 2. mai 2013. aasta kohtuistungil ka suuliselt.

III. Apellatsioonkaebuste analüüs

13. Areva põhjendab oma nõudeid kohtuasjas C-247/11 P nelja väitega ja kontserni Alstom kuuluvad äriühingud põhjendavad oma nõudeid kohtuasjas C-253/11 P viie väitega. Kõigepealt tuleks analüüsida viimaste esimest väidet.

10 — Üldkohus tühistas vaidlustatud kohtuotsuses vaidlusaluse otsuse artikli 2 punktid b ja c, tuvastades, et komisjon on rikkunud proportsionaalsuse põhimõtet ja võrdse kohtlemise või diskrimineerimiskeelu põhimõtet, sest suurendas määratavate trahvide põhisummat raskendava asjaolu tõttu, milleks on rikkumise eestvedaja roll. Vt konkreetselt vaidlustatud kohtuotsus, punkt 317.

11 — Vt vaidlustatud kohtuotsus, punkt 323 ja resolutsiooni punkt 3.

A. *Kontserni Alstom kuuluvate äriühingute esimene väide, et on rikutud ELTL artiklit 296*

14. Apellatsioonkaebuse esimese väite raames, mis jaguneb kaheks osaks, kinnitavad kontserni Alstom kuuluvad äriühingud, et leides, et vaidlusalune otsus on piisavalt põhjendatud, rikkus Üldkohus ELTL artiklit 296.[12] Selle väite esimene osa puudutab vaidlusaluse otsuse põhjendust selles osas, milles Alstomit kui Alstom T&D SA ja Alstom T&D AG emaettevõtjat peetakse rikkumise eest vastutavaks ajavahemikul 1992. aasta 7. detsembrist kuni 2004. aasta 8. jaanuarini.[13] Teine osa puudutab selles otsuses Alstomile ja Areva T&D SA-le solidaarselt tasumisele kuuluva trahvi määramise kohta toodud põhjendust.

1. Kontserni Alstom kuuluvate äriühingute esimese väite esimene osa

a. Poolte argumendid

15. Oma esimese väite esimeses osas, mis puudutab vaidlustatud kohtuotsuse punkte 90-99, kinnitavad kontserni Alstom kuuluvad äriühingud põhiliselt, et Üldkohus oleks pidanud võtma arvesse, et vaidlusalune otsus on ebapiisavalt põhjendatud, sest komisjon ei vastanud selles argumentidele ja asjaoludele, mis Alstom esitas oma vastuväiteteatisele saadetud vastuse punktides 90-150 ja milles ta püüdis tõendada, et hoolimata eeldusest, et Alstom avaldas oma tütarettevõtjatele otsustavat mõju (edaspidi „kapitalistlik eeldus"), määrasid viimased rikkumise ajal enda käitumist turul oma emaettevõtjast sõltumatult. Vaidlusaluses otsuses ei ole nende sõnul ühtegi põhjendust, mis võimaldaks mõista, miks on Alstomi esitatud asjaolud tõendusliku väärtuseta, kui tegemist on ometigi selle otsuse ülesehituse seisukohast peamiste asjaoludega, mille tagasi lükkamist oleks pidanud põhjendama eriti üksikasjalikult ja hoolikalt.

16. Kontserni Alstom kuuluvad äriühingud väidavad ka, et Üldkohus moonutas vaidlusalust otsust, eelkõige vaidlustatud kohtuotsuse punktis 95, sest selle otsuse põhjendustes 345-347 ei esitatud mingit vastuväiteteatisele saadetud vastuse punktide 90-150 kokkuvõtet. Lisaks nõustus Üldkohus sellega, et komisjon lükkas tagasi Alstomi esitatud tõendid, tuginedes asjaoludele, mille oli esitanud kolmas isik, st Areva.

17. Komisjon palub lükata kontserni Alstom kuuluvate äriühingute argumendid tagasi.

b. Õiguslik analüüs

18. Kõigepealt tuleb meenutada, et ELTL artiklis 296 ette nähtud põhjendamiskohustus on vorminõue, mida tuleb eristada küsimusest põhjenduste põhjendatuse kohta, mis kuulub vaidlustatud akti sisulise õiguspärasuse hindamise valdkonda.[14]

12 — Tuleb märkida, et kuigi kontserni Alstom kuuluvad äriühingud esitavad käesoleva väite raames eelkõige etteheite, et on rikutud ELTL artiklit 296, kohaldatakse käesoleval juhul hoopis EÜ artiklit 253, sest vaidlusalune otsus tehti enne Lissaboni lepingu jõustumist. Sellel ei ole siiski tähtsust, sest käesolevas kohtuasjas vaadeldavate liidu aktide põhjenduste suhtes ei kehti EÜ artikli 253 raames teistsugused õiguslikud nõuded kui need, mida kohaldatakse ELTL artikli 296 teise lõigu raames. Seda etteheidet tuleb seega mõista nii, et selles on eelkõige silmas peetud EÜ artikli 253 rikkumist. Vt selle kohta 11. juuli 2013. aasta otsus kohtuasjas C-439/11 P: Ziegler *vs.* komisjon (punkt 113). Et see ei too käesoleval juhul kaasa mingeid tagajärgi, viitan käesolevas ettepanekus siiski aluslepingu uuele numeratsioonile, st ELTL artiklile 296.

13 — Millest said vastavalt Areva T&D SA (seejärel Alstom Grid SAS) ja Areva T&D AG (seejärel Alstom Grid AG). Vt käesolev ettepanek, punkt 6 ja 6. joonealune märkus.

14 — Vt eelkõige 29. septembri 2011. aasta otsus kohtuasjas C-521/09 P: Elf Aquitaine *vs.* komisjon (EKL 2011, lk I-8947, punkt 146 ja seal viidatud kohtupraktika) ning eespool viidatud kohtuotsus Ziegler *vs.* komisjon (punkt 114 ja seal viidatud kohtupraktika).

19. Seepärast peab ELTL artiklis 296 nõutav põhjendus vastama asjaomase akti olemusele, sellest peab selgelt ja üheselt selguma akti andnud institutsiooni arutluskäik, et huvitatud isikutel oleks võimalik mõista võetud meetme põhjuseid ja pädeval kohtul teostada kontrolli. Mis puudutab täpsemalt üksikotsuste põhjendusi, siis nende otsuse põhjendamise kohustuse eesmärk on võimaldada kohtul teostada kontrolli ja anda asjaomasele isikule küllaldast teavet selle kohta, kas otsuses on tehtud viga, mis võimaldab otsuse kehtivuse vaidlustada. [15]

20. Esiteks tuleb põhjendamise nõude hindamisel arvesse võtta juhtumi asjaolusid, eelkõige akti sisu, põhjenduste olemust ning huvi saada selgitusi, mis võib olla akti adressaatidel või teistel isikutel, keda akt otseselt ja isiklikult puudutab. Ei ole nõutav, et põhjenduses täpsustataks kõiki asjakohaseid faktilisi ja õiguslikke asjaolusid, kuna otsuse põhjenduse vastavust ELTL artikli 296 nõuetele tuleb hinnata mitte ainult selle sõnastust, vaid ka konteksti ja asjaomase valdkonna õiguslikku regulatsiooni silmas pidades. [16]

21. Seega tuleb märkida, et kuigi ELTL artikli 296 kohaselt on komisjon kohustatud ära märkima kõik faktilised ja õiguslikud asjaolud, millest sõltub otsuse õigustatus, ja õiguslikud kaalutlused, mis viisid komisjoni otsuse vastuvõtmiseni, ei nõua nimetatud säte, et ta esitaks kõik faktilised ja õiguslikud küsimused, mida haldusmenetluses käsitleti. [17]

22. Eelkõige juhul kui liidu konkurentsieeskirjade kohaldamise otsus puudutab – nagu käesolevas asjas – mitut adressaati ja käsitleb rikkumise süüks panemist, peab see sisaldama piisavaid põhjendusi iga adressaadi osas, eriti nende osas, kes vastavalt otsusele peavad rikkumise eest vastutama. Seega peab otsus oma tütarettevõtja rikkumise eest vastutavaks peetava emaettevõtja osas üldjuhul sisaldama üksikasjalikku ülevaadet põhjendustest, mis õigustavad rikkumise sellele emaettevõtjale süüks panemist. [18]

23. Mis puudutab konkreetselt komisjoni otsust, milles tuginetakse teatavate adressaatide puhul *eranditult* otsustava mõju tegeliku avaldamise eeldusele, siis komisjon on kohustatud igal juhul esitama nagu kord ja kohus põhjused, miks esitatud faktilistest ja õiguslikest asjaoludest otsustava mõju tegeliku avaldamise eelduse kummutamiseks ei piisanud, vastasel juhul muudetakse see eeldus praktikas ümberlükkamatuks. [19]

24. Käesoleval juhul tuleb kõigepealt märkida, nagu ilmneb sõnaselgelt vaidlusaluse otsuse põhjendusest 349 ja vaidlustatud kohtuotsuse punktist 91, et komisjon järeldas seda, et Alstom on vastutav, otsustava mõju avaldamise eelduse põhjal, võttes siiski arvesse ka mõningaid teisi asjakohaseid tegureid, mis ta esitas vaidlusaluse otsuse põhjendustes 350-356. Komisjon ei järeldanud seda, et Alstom on vastutav, niisiis mitte *eranditult* otsustava mõju avaldamise eelduse põhjal, vaid kasutas pigem selle eelduse ja teiste tõendite kombinatsiooni. [20]

15 — Vt eelkõige eespool viidatud kohtuotsus Ziegler *vs.* komisjon (punkt 115 ja seal viidatud kohtupraktika).

16 — Vt eelkõige eespool viidatud kohtuotsus Elf Aquitaine *vs.* komisjon (punkt 150 ja seal viidatud kohtupraktika) ning eespool viidatud kohtuotsus Ziegler *vs.* komisjon (punkt 116).

17 — 18. septembri 2003. aasta otsus kohtuasjas C-338/00 P: Volkswagen *vs.* komisjon (EKL 2003, lk I-9189, punkt 127 ja seal viidatud kohtupraktika).

18 — Vt eespool viidatud kohtuotsus Elf Aquitaine *vs.* komisjon (punktid 151 ja 152) ning 19. juuli 2012. aasta otsus liidetud kohtuasjades C-628/10 P ja C-14/11 P: Alliance One International ja Standard Commercial Tobacco *vs.* komisjon ja komisjon *vs.* Alliance One International jt (punkt 75).

19 — Vt eespool viidatud kohtuotsus Elf Aquitaine *vs.* komisjon (punkt 153) ja 13. septembri 2012. aasta määrus kohtuasjas C-495/11 P: Total ja Elf Aquitaine *vs.* komisjon (punkt 49). Kohtujuristi kursiiv. Komisjoni kohustus põhjendada oma otsuseid selles osas tuleneb nimelt sellise eelduse ümberlükatavast olemusest, mille ümberlükkamine nõuab asjaomaselt isikult tõendite esitamist, mis puudutavad majanduslikke, organisatsioonilisi ja õiguslikke suhteid asjaomaste äriühingute vahel.

20 — Vt eespool viidatud kohtuotsus Alliance One International ja Standard Commercial Tobacco *vs.* komisjon ja komisjon *vs.* Alliance One International jt (punkt 49) ja kohtujurist Sharpstoni 30. mai 2013. aasta ettepanek kohtuasjas C-50/12 P: Kendrion *vs.* komisjon, mis on Euroopa Kohtus veel pooleli (ettepaneku punkt 43).

25. Konkreetsemalt märkis komisjon vaidlusaluse otsuse nendes põhjendustes muu hulgas, et selle kontserni tööstruktuur, mille emaettevõtja Alstom oli, oli korraldatud nii, et juhid, kes avaldasid otsustavat mõju tütarettevõtjate tegevusele gaasiisolatsiooniga jaotusseadmete alal, andsid aru Alstomile.[21] Ta märkis ka, et emaettevõtja ja tütarettevõtjate juhtide ametikohustused olid mitmel korral kattunud, näiteks ülekande ja jaotuse sektori kõige kõrgema ülemuse puhul, kes oli kahtlemata avaldanud kontserni gaasiisolatsiooniga jaotusseadmete alasele tegevusele otsustavat mõju ja kes oli Alstomi täitevkomitee liige.[22] Seejärel juhtis ta tähelepanu, et toimikus on tõendeid, mis näitavad, et isikud, kes leiti olevat keelatud kokkuleppe raames kontserni Alstom esindajad, võisid emaettevõtjale õiguslikult kehtivalt kohustusi võtta.[23] Lisaks leidis komisjon, et võttes arvesse suurt trahvi, mille Conseil de la concurrence français (Prantsuse konkurentsinõukogu) 1988. aastal Alstomile määras, on vähe tõenäoline, et emaettevõtja juhid ei tajunud vastutust konkurentsieeskirjade rikkumise eest kui olulist ohtu.[24] Komisjon märkis ka, et emaettevõtja kiitis heaks gaasiisolatsiooniga jaotusseadmete pakkumusprojektid, mille tehinguväärtus ületas teatava piiri ja millega kaasnesid olulised riskid kontsernile.[25]

26. Vaidlusaluses otsuses toodud kaalutluste põhjal ei mõista ma, kuidas on võimalik väita – nagu teevad kontserni Alstom kuuluvad äriühingud –, et Üldkohus oleks pidanud pidama õigusvastaseks seda, et komisjon ei esitanud üksikasjalikke, punktides 18-23 viidatud kohtupraktikas sedastatud nõuetele vastavaid põhjendusi selle kohta, et Alstom on kõnesoleva rikkumise eest vastutav.

27. Alstom esitas komisjonis aga hulga argumente, mille eesmärk oli tõendada, et ta ei olnud avaldanud oma tütarettevõtjatele otsustavat mõju.[26] Selles osas on õige – nagu väidavad kontserni Alstom kuuluvad äriühingud ja nagu nõustub ka Üldkohus vaidlustatud kohtuotsuse punktis 98 –, et vaidlusalusest otsusest ei ilmne selgelt, et komisjon oleks käsitlenud ükshaaval kõiki argumente, mille Alstom talle esitas.

28. Sellest otsusest ilmneb siiski, et komisjon ei jätnud neid argumente kaugeltki tähelepanuta, vaid hindas neid sisuliselt kõiki,[27] esitades – nagu ilmneb punktist 25 eespool – üksikasjalikult need põhjused, mis viisid teda koostoimes kapitalistiku eeldusega järeldusele, et Alstom avaldas oma tütarettevõtjatele tõesti otsustavat mõju.

21 — Vaidlusalune otsus, põhjendus 353.

22 — Vaidlusalune otsus, põhjendus 355.

23 — Vaidlusalune otsus, põhjendus 355.

24 — Vaidlusalune otsus, põhjendus 351.

25 — Vaidlusalune otsus, põhjendus 350.

26 — Alstom esitas oma vastuväiteteatisele saadetud vastuse punktides 90-150 konkreetselt argumendid, mis käsitlesid järgmist: i) kontserni detsentraliseeritud ülesehitus ning ülekande ja jaotuse sektori sõltumatus; ii) sisemine toimimine ning otsuste tegemine ülekande ja jaotuse sektoris; iii) äriühingu Alstom piiratud tegevusala; iv) asjaolu, et Alstom ei avaldanud ülekande ja jaotuse sektori õiguslikele üksustele ärialast mõju; v) igasuguse ülekande ja jaotuse sektori ettevõtluspoliitikat puudutava arutelu puudumine Alstomi täitevnõukogus, ning lõpuks vi) asjaolu, et pärast ülekande ja jaotuse tegevusaladel tegutsemise lõpetamist jätkusid Arevas rikkumised.

27 — Ilma et eespool viidatud kohtupraktikat arvestades oleks vaja siin läbi viia vastuses vastuväiteteatisele esitatud argumentide (vt eelmine joonealune märkus) ja vaidlusaluse otsuse võrdlevat analüüsi, tuleb seega märkida, et argumenti, mis käsitleb kontserni organisatsioonilist ülesehitust ning ülekande ja jaotuse sektori sõltumatust, on mainitud vaidlusaluse otsuse põhjenduses 347 ning see on jäetud rahuldamata selle otsuse põhjendustes 353 ja 355. Viiteid sisemise toimimise küsimusele ning otsuste tegemisele ülekande ja jaotuse sektoris võib leida nii põhjendusest 346 (pakkumusprojektide heakskiitmine) kui ka põhjendusest 347 (mõningate otsuste tegemise õiguse jätmine emaettevõtjale). Mis puudutab argumenti, et võttes arvesse asjaolu, et äriühingu Alstom tegevusalaks oli ainult osaluste valdamine ja haldamine, ei saanud ta tegutseda gaasiisolatsiooniga jaotusseadmete sektoris, siis see on käesoleva juhtumi asjaoludel asjakohatu ja komisjon võis selle seega mõttest tulenevalt tagasi lükata, sest esiteks ei ole asjaolu, et emaettevõtja ei tegutse turul, mida rikkumine puudutab, otsustava mõju avaldamisel määrav (vt selle kohta Üldkohtu 30. septembri 2009. aasta otsus kohtuasjas T-168/05: Arkema *vs.* komisjon) ning teiseks võib isiku, kes avaldab tütarettevõtjale otsustavat mõju, tütarettevõtja toime pandud rikkumise eest vastutavaks tunnistada isegi siis, kui sellel isikul endal ei ole oma majandustegevust (11. juuli 2013. aasta otsus kohtuasjas C-440/11 P: komisjon *vs.* Stichting Administratiekantoor Portielje, punktid 43 ja 44). Ka argumentide osas, et tütarettevõtjate ettevõtluspoliitikale mõju ei avaldatud (ja selle üle arutelu ei toimunud), tuleb esiteks märkida, et vastus küsimusele, kas võttes arvesse tütarettevõtja käitumist turul, avaldab emaettevõtja talle otsustavat mõju, ei sõltu üksnes sellest, kes määrab tema ettevõtluspoliitikat kitsamas tähenduses (vt selle kohta kohtujurist Kokott'i 18. aprilli 2013. aasta ettepanek kohtuasjas C-501/11 P: Schindler Holding jt *vs.* komisjon, milles otsus tehti 18. juulil 2013, ettepaneku punkt 109 ja seal viidatud kohtupraktika), ning teiseks, et komisjon leidis käesoleval juhul, et kõikidest emaettevõtjat tema tütarettevõtjatega ühendavatest majanduslikke, organisatsioonilisi ja õiguslikke suhteid käsitlevatest asjaoludest piisab, et tõendada emaettevõtja mõju tütarettevõtjate turukäitumisele.

29. Selles osas märkisin juba eespool punktides 19-21, et kohtupraktika kohaselt ei ole komisjon oma põhjendamiskohustuse täitmiseks kohustatud konkreetselt käsitlema kõiki argumente, mille pooled haldusmenetluse käigus esitasid, kui põhjendused võimaldavad asjaomastel isikutel piisavalt hästi mõista, miks meede võeti, ja kui nendes on eelkõige emaettevõtja puhul, keda peetakse vastutavaks oma tütarettevõtja rikkumise eest, toodud üksikasjalikult ära põhjused, miks pannakse see rikkumine süüks sellele äriühingule.

30. Üldiselt on aga mõistagi soovitav, et komisjon käsitleb struktureeritult ja üksikasjalikult argumente ning faktilisi ja õiguslikke asjaolusid, mille pooled haldusmenetluse käigus esitasid, eelkõige neid, mis esitati selle tõendamiseks, et emaettevõtja ei avaldanud tütarettevõtjale otsustavat mõju. Niisugusel juhul nagu käesolevas kohtuasjas, mil komisjon ei järeldanud seda, et rikkumise eest vastutab emaettevõtja, *eranditult* kapitalistliku eelduse põhjal, vaid võttis sõnaselgelt arvesse teisigi asjakohaseid tegureid, leian siiski, et ta võib esitatud argumente ja asjaolusid analüüsida ja hinnata tervikuna – nagu ta on teinud ka käesolevas kohtuasjas – tingimusel et akti põhjendused võimaldavad asjaomasel isikul piisavalt hästi mõista, miks langetati lõpuks niisugune otsus, käesoleval juhul otsus, et tema on rikkumise eest vastutav.

31. Ülejäänu osas märgin, et kontserni Alstom kuuluvad ettevõtjad ei ole selgitanud, mil määral takistasid vaidlusaluse otsuse väidetavalt puudulikud põhjendused neil oma õigusi Üldkohtus tõhusalt kaitsta või viimasel oma kontrolli teostada. Vastupidi, vaidlustatud kohtuotsuse punktides 93-97 toodud Üldkohtu analüüsist, mis käsitleb Alstomi poolt otsustava mõju eelduse kummutamiseks esitatud argumente, ilmneb pigem, et Alstom sai oma õigusi Üldkohtus kaitsta tõhusalt ja Üldkohus oli suuteline teostama vaidlusaluse otsuse üle kontrolli. [28]

32. Eelneva põhjal leian, et Üldkohus ei eiranud komisjoni põhjendamiskohustuse ulatust niisugusena, nagu see on piiritletud kohtupraktikas, ega rikkunud õigusnormi, kui leidis, et vaidlusalune otsus on piisavalt põhjendatud osas, milles see puudutab Alstomi vastutavaks tunnistamist rikkumises osalemise eest ajavahemikul 1992. aasta 7. detsembrist kuni 2004. aasta 8. jaanuarini. Seda hinnangut ei sea kahtluse alla kontserni Alstom kuuluvate äriühingute teised argumendid.

33. Mis puudutab eespool viidatud kohtuotsust Elf Aquitaine *vs.* komisjon, millele kontserni Alstom kuuluvad äriühingud viitavad ja millega Euroopa Kohus tühistas Üldkohtu otsuse komisjoni põhjendamiskohustuse eiramise tõttu, siis piisab, kui märkida, et erinevalt olukorrast kohtuasjas, milles langetati see kohtuotsus, ei olnud kontserni Alstom kuuluvatel äriühingutel käesoleval juhul probleemi komisjoni esimese otsusega, milles komisjon, kes muutis oma tavapärast lähenemist, tugines ainult eeldusele, et emaettevõtja avaldab oma tütarettevõtjatele otsustavat mõju, ning pani rikkumise emaettevõtja süüks. Seega ei saa nad käesolevas kohtuasjas tugineda selles kohtuotsuses valitud lahendusele.

34. Etteheide, et kui Üldkohus kinnitas vaidlustatud kohtuotsuse punktis 95, et põhjendused 345-347 kujutavad endast nende argumentide kokkuvõtet, mis Alstom vastuväiteteatisele saadetud vastuse punktides 90-150 esitas, moonutas ta vaidlusalust otsust, on minu arvates tulemusetu ja igal juhul põhjendamatu. See ei saa anda tulemusi, sest isegi kui Üldkohus tegi selles küsimuses vea, ei väära see kuidagi eelmistes punktides tõdetut, et komisjon põhjendas arvamust, et rikkumise eest vastutab Alstom, õiguslikult piisavalt. See on põhjendamatu, sest komisjon käsitles – nagu ma juba märkisin – tegelikult nende argumentide sisu, mis Alstom oli talle esitanud. [29]

28 — 7. veebruari 2012. aasta määrus kohtuasjas C-421/11 P: Total ja Elf Aquitaine *vs.* komisjon (punkt 57) ja eespool viidatud 13. septembri 2012. aasta kohtumäärus Total ja Elf Aquitaine *vs.* komisjon (punkt 50).

29 — Vt eespool 26. ja 27. joonealune märkus.

35. Mis puudutab argumenti, et komisjon tugines kolmanda isiku esitatud tõenditele, siis ei ole ühtegi liidu õigusnormi, mis takistaks komisjonil kasutamast – mõistagi kaitseõigusi austades – niisuguseid tõendeid, kui need on asjakohased. Mulle näib aga ilmne, et kuna Areva oli ostnud Alstomilt kokkuleppes osalenud tütarettevõtjad, võis tal olla asjakohast teavet nende tütarettevõtjate tegevuse kohta müügile eelnenud perioodil. Pealegi ei täpsusta kontserni Alstom kuuluvad äriühingud, missugused tõendid nad vaidlustavad, ning ammugi ei tugine nad tõendite moonutamisele.

36. Kõige eelneva põhjal tuleb esimese väite esimene osa minu meelest tagasi lükata.

2. Kontserni Alstom kuuluvate äriühingute esimese väite teine osa

37. Oma esimese väite teises osas, mis käsitleb vaidlustatud kohtuotsuse punkti 200, heidavad kontserni Alstom kuuluvad äriühingud Üldkohtule ette, et ta leidis, et komisjon ei olnud kohustatud esitama põhjuseid, miks võib kahele äriühingule, mis otsuse tegemise hetkel ei moodusta ühte ja sama majandusüksust, määrata solidaarselt tasumisele kuuluva trahvi. Eelkõige kritiseerivad nad Üldkohut seepärast, et ta leidis selles punktis 200, et komisjon ei teinud mingit viga, kui ei põhjendanud täpsemalt seda, et ta määras Alstomile ja Areva T&D SA-le (millest sai Alstom Grid SAS) solidaarselt tasumisele kuuluva trahvi, kuigi nad ei moodustanud vaidlusaluse otsuse tegemise hetkel enam ühte ja sama ettevõtjat.

38. Selles osas arvan, et käesoleval juhul võis Üldkohus õigusnormi rikkumata leida, et komisjon ei teinud mingit viga, kui ei põhjendanud otsust määrata Alstomile ja Areva T&D SA-le ajavahemiku eest, mil nad moodustasid ühe ja sama ettevõtja, solidaarselt tasumisele kuuluv trahv.

39. Ma märkisin juba eespool punktides 20 ja 21, et kohtupraktika kohaselt ei ole ELTL artiklis 296 nõutud, et komisjon käsitleks kõiki faktilisi ja õiguslikke küsimusi, mida haldusmenetluse jooksul käsitleti.[30] Teisalt võib kohtupraktika kohaselt komisjoni järjepideva otsustuspraktikaga kooskõlas olevat otsust küll põhjendada kokkuvõtlikult ning ainult juhul, kui otsus erineb oluliselt varasematest otsustest, tuleb komisjonil esitada sõnaselge põhjendus.[31]

40. Vastupidi kontserni Alstom kuuluvate äriühingute väitele ei erine rikkumises osalenud tütarettevõtjale ja endisele emaettevõtjale ajavahemiku eest, mil mõlemad äriühingud moodustasid ühe ettevõtja konkurentsiõiguse tähenduses, solidaarselt tasumisele kuuluva trahvi määramine aga komisjoni varasemast praktikast ja seda ei ole kohtupraktikas kahtluse alla seatud.[32]

41. See praktika põhineb arvamusel, et kui äriühingud moodustasid teataval ajavahemikul ühe ettevõtja konkurentsiõiguse tähenduses, mis pani toime konkurentsieeskirjade rikkumise, võib komisjon määrata neile sellel perioodil toime pandud rikkumise eest solidaarse trahvi.[33] Ilma et see vääraks kaalutlusi, mis ma esitan punktis 155 jj kontserni Alstom kuuluvate äriühingute neljanda väite analüüsi raames,

30 — Vt eespool viidatud kohtuotsus Volkswagen *vs.* komisjon (punkt 127 ja seal viidatud kohtupraktika).

31 — Vt eespool viidatud kohtuotsus Elf Aquitaine *vs.* komisjon (punkt 155).

32 — Paljudes kohtuasjades on Üldkohus jätnud emaettevõtjale ja selle endisele tütarettevõtjale määratud solidaarselt tasumisele kuuluva trahvi muutmata, kuigi need ei moodustanud otsuse tegemise hetkel ühte ja sama majandusüksust. Vt eelkõige Üldkohtu 15. juuni 2005. aasta otsus liidetud kohtuasjades T-71/03, T-74/03, T-87/03 ja T-91/03: Tokai Carbon jt *vs.* komisjon (EKL 2005, punktid 58-82, 387, 391-393 ja resolutsiooni punkt 3, mis puudutab tütarettevõtja Intech EDM BV solidaarset vastutust tema endise emaettevõtjaga Intech EDM AG); 13. septembri 2010. aasta otsus kohtuasjas T-40/06: Trioplast Industrier *vs.* komisjon (EKL 2010, lk II-4893, punktid 2, 74, 173 ja resolutsioon, mis puudutab tütarettevõtja Trioplast Witenheim solidaarset vastutust oma üksteisele järgnenud emaettevõtjatega FLS ja Trioplast Industrier, edaspidi „kohtuotsus Trioplast"); 24. märtsi 2011. aasta otsus kohtuasjas T-384/06: IBP ja International Building Products France *vs.* komisjon (EKL 2011, lk II-1177, punkt 13 ja resolutsioon, mis puudutab IBP France'i solidaarset vastutust oma endiste emaettevõtjatega Delta ja AFC); 24. märtsi 2011. aasta otsus kohtuasjas T-378/06: IMI jt *vs.* komisjon (EKL 2011, punktid 4 ja 14 ning resolutsioon, mis puudutab tütarettevõtjate Aquatis ja Simplex solidaarset vastutust oma emaettevõtjaga IMI) ja 24. märtsi 2011. aasta otsus kohtuasjas T-382/06: Tomkins *vs.* komisjon (EKL 2011, lk II-1157, punktid 3, 55-59 ja resolutsiooni punkt 2, mis puudutab Pegleri solidaarset vastutust oma endise emaettevõtja Tomkinsiga).

33 — Põhjuste osas, mis on seotud trahvi täitmise tõhususega ja õigustavad solidaarselt tasumisele kuuluva trahvi määramist niisugustel juhtudel, viitan oma ettepanekule eespool viidatud kohtuasjas komisjon *vs.* Siemens Österreich jt (punktid 52, 82 ja punkti 84 lõpp).

märgin, et asjaolu, et komisjoni otsuse tegemise hetkel ei moodustanud need äriühingud enam ühte ja sama majandusüksust, ei ole niisugune, mis eraldi võetuna takistaks [34] määrata neile kui õigussubjektidele, keda võib pidada koos vastutavaks selle ettevõtja tegude eest, mille hulka nad kuulusid, solidaarset trahvi. [35]

42. Et komisjon põhjendas – nagu ilmneb esimese väite esimese osa analüüsist – otsust lugeda emaettevõtjat rikkumise eest vastutavaks õiguslikult piisavalt, leian selles olukorras, et käesoleval juhul ei saa komisjonile ette heita, et ta ei esitanud konkreetseid põhjendusi, miks emaettevõtjalt mõisteti välja trahv, mille ta peab tasuma solidaarselt oma keelatud kokkuleppes otseselt osalenud tütarettevõtjaga, kuigi asjaomased äriühingud ei moodustanud vaidlusaluse otsuse tegemise hetkel enam ühte ja sama majandusüksust. [36]

43. Sellest järeldub minu arvates, et kontserni Alstom kuuluvate äriühingute esimese väite teine osa ja seega see esimene väide tervikuna tuleb tagasi lükata.

B. *Kontserni Alstom kuuluvate äriühingute teine väide, et Üldkohus on rikkunud oma põhjendamiskohustust ja ELTL artiklit 263, ning Areva esimene väide, et Üldkohus on rikkunud oma põhjendamiskohustust ja kaitseõigusi*

44. Oma teises väites, mis jaguneb neljaks osaks, kinnitavad kontserni Alstom kuuluvad äriühingud, et Üldkohus on rikkunud Euroopa Liidu Kohtu põhikirja artiklitest 36 ja 53 ning ELTL artiklist 263 tulenevat kohustust oma otsust põhjendada. Konkreetsemalt väidavad kontserni Alstom kuuluvad äriühingud oma teise väite kolmes esimeses osas, et Üldkohus on rikkunud oma põhjendamiskohustust ja ELTL artiklit 263, sest ta asendas mitmel korral komisjoni arutluskäigu enda omaga, lisades vaidlusalusele otsusele hiljem põhjendusi, mida seal ei olnud. Esimene ja teine osa käsitlevad vaidlusaluse otsuse põhjendust seisukoha osas, et rikkumise eest vastutavad vastavalt Alstom ja T&D Holding SA (varem Areva T&D Holding SA) kui emaettevõtjad. Kolmas osa käsitleb arutluskäiku, mille Üldkohus esitas vaidlustatud kohtuotsuse punktides 214-216 ja mis puudutab solidaarselt tasumisele kuuluva trahvi tasumist võrdsetes osades. See osa on tihedalt seotud kontserni Alstom kuuluvate äriühingute neljanda väite raames käsitletavate küsimustega ja seda on seepärast analüüsitud koos selle väitega punktis 155 jj. Teise väite neljandas osas vaidlustavad kontserni Alstom kuuluvad äriühingud vaidlustatud kohtuotsuse põhjendused osas, milles Üldkohus leidis, et äriühingutele, kes ei moodusta vaidlusaluse otsuse tegemise hetkel ühte ja sama majandusüksust, võib määrata solidaarselt tasumisele kuuluva trahvi.

45. Oma esimeses väites tugineb Areva sellele, et analüüsi raames, kas ta avaldas tõesti oma endistele tütarettevõtjatele ajavahemikul 2004. aasta 9. jaanuarist kuni 11. maini otsustavat mõju, rikkus Üldkohus põhjendamiskohustust ja kaitseõigusi.

34 — Nagu on üksikasjalikumalt analüüsitud allpool punktides 160-162 ning nagu ma märkisin oma ettepanekus eespool viidatud kohtuotsuses komisjon *vs.* Siemens Österreich jt, punkt 83 jj, avaldab see asjaolu mõistagi paratamatult mõju komisjoni õigusele määrata niisugune solidaarselt tasumisele kuuluv trahv, sest kui ta tahab seda määrata, on ta kohustatud õiguskindlusega seotud põhjustel täpsustama osa, mille solidaarsed võlgnikud peavad omavahelistes suhetes enda kanda võtma.

35 — Vt minu ettepanek eespool viidatud kohtuasjas komisjon *vs.* Siemens Österreich jt (punkt 80).

36 — Oma repliigis näivad kontserni Alstom kuuluvad äriühingud tahtvat laiendada enda argumente nii, et heidavad Üldkohtule ette, et Üldkohus ei leidnud, et komisjon tegi vea, kui ei põhjendanud solidaarselt tasumisele kuuluva trahvi määramist õiguslikele üksustele, kes ei ole *kunagi* moodustanud koos ühte ja sama majandusüksust, nimelt Alstomile ja Arevale. Selles küsimuses märgin – ilma et oleks tarvis arutada, kas niisugune etteheide, mida ei esitatud ei esimeses kohtuastmes ega ka apellatsioonkaebuses, on vastuvõetav –, et komisjon ei määranud vaidlusaluses otsuses Arevale ja Alstomile solidaarselt tasumisele kuuluvat trahvi ja seega ei saa talle ette heita, et ta ei esitanud selle kohta põhjendusi. Areva ja Alstomi vahelise „faktilise solidaarsuse" loomise küsimust on igal juhul käsitletud kontserni Alstom kuuluvate äriühingute neljandas väites ja seda on analüüsitud allpool punktis 101 jj.

46. Et apellandid kinnitavad nende väidete raames, et Üldkohus rikkus oma põhjendamiskohustust, pean kõigepealt vajalikuks meenutada selle kohustuse ulatust niisugusena, nagu see on piiritletud kohtupraktikas, viidates eelkõige piiridele, mida Üldkohus peab õiguspärasuse kontrollimisel järgima vaidlustatud aktis toodud põhjenduste ulatuse osas.

1. Üldkohtu põhjendamiskohustuse ulatus ja keeld vaidlustatud akti põhjendusi asendada

47. Üldkohtu kohustus oma kohtuotsuseid põhjendada tuleneb Euroopa Kohtu põhikirja artiklist 36 koostoimes artikli 53 esimese lõiguga.

48. Väljakujunenud kohtupraktika kohaselt peab põhjendusest nähtuma selgelt ja ühemõtteliselt Üldkohtu arutluskäik, et huvitatud isik saaks teada vastuvõetud otsuse põhjenduse ja Euroopa Kohus võiks oma kohtulikku järelevalvet teostada. [37]

49. Põhjendamiskohustus ei eelda, et Üldkohus esitaks ammendava põhjenduse menetluse poolte iga üksiku argumendi kohta. Põhjendus võib seega olla tuletatav, kui see võimaldab huvitatud isikutel teada saada põhjused, mille tõttu Üldkohus nende argumentidega ei nõustunud, ning annab Euroopa Kohtule tema kontrolli teostamiseks piisavad asjaolud. [38]

50. Seejärel tuleb märkida, et Euroopa Kohus ja Üldkohus ei tohi tühistamishagi läbivaatamisel mingil juhul asendada vaidlustatud haldusakti vastu võtnud organi põhjendusi enda omadega. [39] Seega ei saa liidu kohus asendada liidu õigusakti vääri või koguni õigusvastaseid põhjendusi või siis ebapiisavaid põhjendusi enda omadega ja jätta sel viisil asjaomane õigusakt kehtima. Liidu kohus ei tohi vaidlustatud haldusakti väljaspool täieliku hindamispädevuse kohaldamisala (ELTL artikkel 261) muuta, vaid ta tühistab selle, kui tühistamishagi on põhjendatud (ELTL artikli 264 esimene lõik). [40]

51. Ehkki see on nii, ei takista miski liidu kohtul siiski põhjalikult kontrollimast kohtusse pöördunud isiku esitatud väidete ja argumentide paikapidavust ja neid üksikasjalikult käsitlemast. [41] Teisalt ilmneb kohtupraktikast, et kuigi Üldkohus võib tühistamishagi lahendades vaidlustatud õigusakti põhjendusi tõlgendada teisiti kui selle akti andja või teatud asjaoludel koguni lükata akti andja ametlikud põhjendused tagasi, võib ta seda siiski teha üksnes siis, kui seda õigustab mõni materiaalne asjaolu. [42]

52. Seda, kas Üldkohus asendas vaidlusaluses otsuses toodud põhjendused õigusvastaselt oma põhjendustega, tulebki minu arvates hinnata, lähtudes nendest kohtupraktikas väljendatud põhimõtetest. Selleks tuleb otsustada, kas Üldkohus piirdus vaidlustatud kohtuotsuses sellega, et analüüsis – kas või üksikasjalikult – väiteid ja argumente, mille apellandid talle esitasid, et kontrollida nende põhjendatust, või lisas sellesse otsusesse täiesti teistsuguseid põhjendusi, et see otsus alles hoida.

37 — Vt eelkõige eespool viidatud kohtuotsus Ziegler *vs.* komisjon (punkt 81 ja seal viidatud kohtupraktika).

38 — *Ibidem* (punkt 82 ja seal viidatud kohtupraktika).

39 — 27. jaanuari 2000. aasta otsus kohtuasjas C-164/98 P: DIR International Film jt *vs.* komisjon (EKL 2000, lk I-447, punktid 38 ja 49; 1. juuni 2006. aasta otsus liidetud kohtuasjades C-442/03 P ja C-471/03 P: P&O European Ferries (Vizcaya) ja Diputación Foral de Vizcaya *vs.* komisjon (EKL 2006, lk I-4845, punktid 60 ja 67) ning 22. detsembri 2008. aasta otsus kohtuasjas C-487/06 P: British Aggregates *vs.* komisjon (EKL 2008, lk I-10515, punkt 141). See tähendab, et tühistamishagi on üksnes tühistav, mis väljendab Euroopa Liidu ülesehitusele ja toimimisele omast institutsionaalse tasakaalu põhimõtet. Institutsionaalsest tasakaalust kinnipidamine eeldab, et iga institutsioon arvestab oma pädevuse teostamisel teiste institutsioonide pädevusega. Vt selle kohta kohtujurist Kokott'i 6. septembri 2012. aasta ettepanek kohtuasjas C-73/11 P: Frucona Košice *vs.* komisjon, milles otsus tehti 24. jaanuaril 2013 (ettepaneku punkt 92).

40 — Vt kohtujurist Kokott'i ettepanek eespool viidatud kohtuasjas Frucona Košice *vs.* komisjon (ettepaneku punkt 93 ja seal viidatud kohtupraktika).

41 — Vt selle kohta ka 2. aprilli 2009. aasta otsus kohtuasjas C-431/07 P: Bouygues et Bouygues Télécom *vs.* komisjon (EKL 2009, lk I-2665, punkt 68) ning eespool viidatud kohtuotsus Alliance One International ja Standard Commercial Tobacco *vs.* komisjon ja komisjon *vs.* Alliance One International jt (punktid 121 ja 122), samuti eespool viidatud 7. veebruari 2012. aasta ja 13. septembri 2012. aasta kohtumäärused Total ja Elf Aquitaine *vs.* komisjon (vastavalt punkt 65 ning punktid 59 ja 60).

42 — Eespool viidatud kohtuotsus DIR International Film jt *vs.* komisjon (punkt 42) ja eespool viidatud kohtuotsus British Aggregates *vs.* komisjon (punkt 142) ning minu 17. juuli 2008. aasta ettepanek selles viimases kohtuasjas (punkt 107).

53. Selles küsimuses tuleb veel lisada, et kuigi Euroopa kohtuvaidlus, mis käsitleb institutsioonide aktide õiguspärasuse kontrolli, on tõesti – nagu kinnitavad kontserni Alstom kuuluvad äriühingud – „protsess akti vastu", ja seega ei ole sellesse akti – nagu juba märgitud – võimalik lisada uusi ja teistsuguseid väiteid, et seda „päästa", ei väära see siiski tõsiasja, et Üldkohus peab oma õiguspärasuse kontrolli täielikuks teostamiseks olema võimeline vastama täielikult argumentidele, mis hagejad talle esitasid. Selleks võib nimetatud kohtul olla vaja analüüsida haldusmenetluses esitatud argumente või tõendeid isegi üksikasjalikumalt kui vaidlustatud aktis.[43] Tingimusel et akti põhjendused on iseenesest piisavad ja nendes ei ole tehtud viga, ei takista miski Üldkohtul esitada põhjendusi, mis sisaldavad – vastuseks argumentidele, mis vaidlusosalised selles kohtus esitasid – komisjonile esitatud argumentide või tõendite kohta analüüsi või arutluskäiku, mis on põhjalikum kui vaidlustatud aktis.

2. Kontserni Alstom kuuluvate äriühingute teise väite esimene osa

54. Oma teise väite esimeses osas, mis käsitleb vaidlustatud kohtuotsuse punkte 101-110, heidavad kontserni Alstom kuuluvad äriühingud Üldkohtule ette, et ta asendas komisjoni arutluskäigu enda omaga ning lisas olulisi põhjendusi, mis olid otsusele tagantjärele aluseks nende asjaolude analüüsi osas, millega püüti ümber lükata eeldust, et Alstom avaldas oma tütarettevõtjatele ajavahemikul 1992. aasta 7. detsembrist kuni 2004. aasta 8. jaanuarini otsustavat mõju. Konkreetselt on vaidlustatud kohtuotsuse punktides 102-110 analüüsitud teatavaid argumente, mis Alstom esitas oma vastuväiteteatisele saadetud vastuse punktides 90-150. Üldkohus võtab nende asjaolude suhtes seisukoha ja hindab neid, kuigi vaidlusaluses otsuses niisuguseid hinnanguid ei ole ja need oleks seega tulnud lisada selle otsuse teksti.

55. Selles küsimuses tuleb kõigepealt märkida, et analüüsides kontserni Alstom kuuluvate äriühingute esimese väite esimest osa,[44] juhtisin ma juba tähelepanu, et Üldkohus ei teinud viga, kui leidis, et komisjon esitas vaidlusaluses otsuses piisavad põhjendused seisukoha kohta, et ajavahemikul 1992. aasta 7. detsembrist kuni 2004. aasta 8. jaanuarini toime pandud rikkumise eest on vastutav Alstom.

56. Seda arvestades ei ole vaidlustatud kohtuotsusega lisatud vaidlusalusele otsusele põhjendusi, mis oleksid täiesti erinevad nendest, mille põhjal järeldas komisjon, et Alstom on vastutav. Vaidlustatud kohtuotsuse põhjendused langevad kokku vaidlusaluse otsuse põhjendustega. Vastuseks argumentidele, mis Alstom Üldkohtus esitas, analüüsis Üldkohus tõesti vaidlustatud kohtuotsuse punktides 102-109 väga täpselt tervet rida dokumente, mille Alstom oli haldusmenetluse jooksul esitanud. Vaidlusaluses otsuses nii üksikasjalikku analüüsi ei ole. See ei tähenda siiski, et Üldkohus oleks põhjendused õigusvastaselt asendanud.

57. Nagu ma eespool punktis 53 märkisin, arvan, et kuna vaidlusaluse otsuse põhjendused on osas, milles rikkumine kõnesoleva perioodi vältel pannakse Alstomi süüks, iseenesest piisavad ja viga ei ole tehtud, ei takistanud miski Üldkohtul viia Alstomi esitanud argumentidele vastamisel läbi komisjonis esitatud argumentide ja tõendite üksikasjalikku analüüsimist, mis on põhjalikum kui vaidlusaluses otsuses. Vastupidi, niisugune lähenemine näib mulle andvat tunnistust sellest, et Üldkohus ilmutas hoolsust, analüüsides argumente, mis Alstom on talle esitanud.

58. Nendest kaalutlustest järeldub, et kontserni Alstom kuuluvate äriühingute teise väite esimene osa tuleb tagasi lükata.

43 — Vt selle kohta minu 17. veebruari 2011. aasta ettepanek eespool viidatud kohtuasjas Elf Aquitaine *vs.* komisjon (punkt 54). Vt selle kohta ka kohtujurist Kokott'i ettepanek eespool viidatud kohtuasjas Frucona Košice *vs.* komisjon (punkt 94).

44 — Vt käesolev ettepanek, punkt 24 jj.

3. Areva esimene väide ja kontserni Alstom kuuluvate äriühingute teise väite teine osa

a. Poolte argumendid

59. Areva kinnitab oma esimese väite raames, mis käsitleb vaidlustatud kohtuotsuse punkte 144-152, et Üldkohus on rikkunud põhjendamiskohustust ja kaitseõigusi. Areva väidab, et vaidlustatud kohtuotsuse punktis 150 asendas Üldkohus komisjoni arutluskäigu enda omaga, lisades tagantjärele vaidlusalusesse otsusesse kaks uut asjaolu, mis võimalasid lükata tagasi väited, et ajavahemikul 2004. aasta 9. jaanuarist kuni 11. maini ei olnud Areval ja Areva T&D Holding SA-l piisavat kogemust ülekande ja jaotuse sektoris, et avaldada oma tütarettevõtjate käitumisele tõesti otsustavat mõju. Areva vaidlustab esiteks väite, et ta võis omandada teadmised ülekande ja jaotuse sektoris perioodil alates Alstomi ülekande ja jaotusega tegelevate tütarettevõtjate võõrandamise lepingu sõlmimisest 2003. aasta septembris kuni nende tütarettevõtjate tegeliku võõrandamiseni 8. jaanuaril 2004, ning teiseks väite, et ei olnud välistatud, et uue juhi töölevõtmine nendele tütarettevõtjatele väljastpoolt kontserni võimaldas Areval omandada kogemuse ülekande ja jaotuse sektoris.

60. Esiteks ei esitanud neid kahte asjaolu eelnevalt komisjon ning need kujutavad endast seega Üldkohtu poolset lisandust põhjendustes, millel vaidlusalune otsus põhineb, või siis nende põhjenduste asendamist. Teiseks ei võimalda Üldkohtu argumendid mõista, miks ta ei nõustunud Areva argumentidega, ning vaidlustatud kohtuotsuse puhul tehti seega põhjendamisviga. Kolmandaks rikkus Üldkohus ka Areva kaitseõigusi. Ühest küljest muutis ta asjaolude põhjal, mis on tegelikult oletused, kapitalistliku eelduse ümberlükkamatuks ja sundis Arevale peale võimatu tõendamise (*probatio diabolica*) kohustuse, mis puudutab selle tõendamist, et viimane tõesti ei avaldanud oma endistele tütarettevõtjatele otsustavat mõju, st Üldkohus nõudis Arevalt, et ta tõendaks, et nende käitumises ei olnud vastastikust mõjutamist. Teiseks ei andnud Üldkohus Arevale võimalust võtta seisukohta eespool nimetatud uute asjaolude kohta, mis vaidlusalusesse otsusesse lisati.

61. Oma repliigis väidab Areva, et Üldkohus rikkus õigusnormi, sest ta ei leidnud, et komisjon oleks teinud vea, kui jättis selle analüüsimisel, kas Areva avaldas tõesti oma endistele tütarettevõtjatele otsustavat mõju, täitmata oma põhjendamiskohustuse. Ta väidab eelkõige, et komisjon vaikis mõned tema esitatud argumendid maha ega võtnud üksikasjalikku seisukohta teiste argumentide kohta, millele ta oli tuginenud.

62. Kontserni Alstom kuuluvad äriühingud ja eelkõige T&D Holding SA esitavad oma teise väite teise osa raames sisuliselt sama etteheite mis Areva, st etteheite, et Üldkohus on rikkunud oma põhjendamiskohustust. Näiteks ei piirdunud Üldkohus sellega, et võttis seisukoha selle kohta, mis oli vaidlusaluses otsuses märgitud T&D Holding SA poolse teadmiste omandamise kohta ülekande ja jaotuse sektoris, vaid lisas kaks uut asjaolu: asjaolud, mida mainis Areva ja mis on toodud eespool punktis 59. Neid kahte asjaolu haldusmenetluses ei käsitletud ning seega muutis ja täiendas Üldkohus vaidlusaluse otsuse põhjendusi, asendades põhjendused õigusvastaselt.

63. Komisjon vaidleb nendele argumentidele vastu. Ta väidab eelkõige, et Areva etteheide, et tehti põhjendamisviga, on vastuvõetamatu, sest Areva vaidlustab tegelikult mitte kohtuotsuse põhjendused, vaid hinnangu tõenditele, mille Üldkohus andis, mis on apellatsiooniastmes vastuvõetamatu.

b. Õiguslik analüüs

64. Kõigepealt tuleb eespool punktides 47-53 näidatud kriteeriumidest lähtudes kontrollida, kas Üldkohus asendas vaidlustatud kohtuotsuses põhjendusi, nagu väidavad nii Areva kui ka kontserni Alstom kuuluvad äriühingud. Nende argumentides on käsitletud eelkõige kahte asjaolu – mida on mainitud eespool punktis 59 –, et Üldkohus lisas vaidlustatud kohtuotsuse punktis 150 väidetavalt

vaidlusaluse otsuse põhjendustele uusi põhjendusi.[45] Selles küsimuses pean vajalikuks lähtuda vaidlustatud kohtuotsuse üksikasjalikust analüüsist.

65. Vaidlustatud kohtuotsuse punktides 144-152 lükkas Üldkohus tagasi Areva ja T&D Holdingu väite, et komisjon rikkus rikkumiste süüks panemise reegleid, sest leidis, et nad vastutavad rikkumise eest ajavahemikul 2004. aasta 9. jaanuarist kuni 11. maini kui Areva T&D SA ja Areva T&D AG 100-protsendilised emaettevõtjad. Areva ja T&D Holding väitsid, et asjaolud, mis nad olid haldusmenetluses esitanud, olid piisava tõenduslikuväärtusega, et kummutada vastutuse eeldus, mis tulenes sellest, et tütarettevõtjate kogu kapital kuulus nende emaettevõtjatele.

66. Üldkohus lükkas selle väite vaidlustatud kohtuotsuses tagasi, olles analüüsinud kõigepealt vaidlusalust otsust ja meenutanud asjakohaseid kohtupraktika põhimõtteid (punktid 144 ja 145). Seejärel leidis ta, et nimetatud vastutuse eelduse peavad ümber lükkama Areva ja T&D Holding (punkt 146) ning seega tuleb analüüsida, kas haldusmenetluse käigus esitatud faktilised asjaolud, mis esitati uuesti Üldkohtule, on piisava tõenduslikuväärtusega, et vastutuse eeldus ümber lükata (punkt 147). Üldkohus meenutas seega argumente, mille Areva ja T&D Holding haldusmenetluse käigus esitasid, ja eelkõige argumente, et puudus kogemus ülekande ja jaotuse sektoris (punkt 148), ning järeldas lõpuks punktis 149 punktis 150 esitatud põhjustel, et need ei ole eraldi võetuna ega ka koos sellised, mis tõendaksid, et tütarettevõtjad otsustasid oma tegevuse üle turul tõesti Arevast ja T&D Holdingust sõltumatult, ning et seega ei teinud komisjon vaidlusaluses otsuses hindamisviga, jättes need tõendid tõenduslikujõu puudumise tõttu kõrvale.

67. Konkreetsemalt tugines Üldkohus sellele järeldusele jõudmiseks vaidlustatud kohtuotsuse punktis 150 esiteks tõdemusele, et Areva ja T&D Holdingu argumenti, et neil ei olnud piisavat kogemust, mis oleks neil võimaldanud oma tütarettevõtjate tegevust tõesti otsustavalt mõjutada, ei toeta tõendid, ning teiseks kaalutlusele, et nendest väidetest ei saa järeldada, et need kaks emaettevõtjat pidid kindlasti niisugusest mõjutamisest loobuma. Pooled ei ole neid hinnanguid oma argumentides vaidlustanud.

68. Niisuguses olukorras ja eelkõige selleks, et anda kaalu oma argumendile, käsitleski Üldkohus Areva ja T&D Holdingu esimest argumenti nii, et ei ole välistatud, et viimased võisid omandada või vähemalt arendada oma teadmisi ülekande ja jaotuse sektoris Alstomi ülekande- ja jaotustegevuse võõrandamiseks alustatud läbirääkimiste käigus. See täiendav kaalutlus, mille Üldkohus esitas kohtudokumentides toodud teabe põhjal[46] ja eranditult selleks, et vastata argumendile, mille Areva ja T&D Holding Üldkohtus esitasid, näib mulle muide täiesti mõistlik. On nimelt ilmne, et niisugune kontsern nagu Areva ei tee sellise mastaabi ja tähtsusega tehingut, ilma et omandaks äärmiselt täpset teavet kõnesoleva sektori kohta, et hinnata sellise tehinguga seotud riske.

69. Seejärel käsitles Üldkohus Areva ja T&D Holdingu teist argumenti, s.o küsimust, mida oli käsitletud juba vaidlusaluse otsuse põhjenduses 370 ning milleks oli Areva nõukogu uue liikme ametissenimetamine, kusjuures see isik nimetati ka Areva T&D Holdingu presidendiks, „T & D divisioni" presidendiks ja Areva täitevkomitee liikmeks. Võttes arvesse seda ametissenimetamist, mis leidis aset – nagu ilmneb vaidlusaluse otsuse põhjendusest 370 – 10 päeva pärast Areva ostutehingut, leidis Üldkohus vaidlustatud kohtuotsuse punktis 150 kooskõlas vaidlusaluse otsuse selle põhjendusega, et „[k]augel sellest, et uue juhi palkamine väljastpoolt kontserni tõendaks [tütarettevõtjate] sõltumatust kontsernis Areva, viitab see pigem vastupidi sellele, et asjassepuutuva ajavahemiku alguses oli Areval ja Areva T & D Holdingul struktuur, mis võimaldas neil oma 100% osalusega T & D sektori tütarettevõtjate üle tegelikult kontrolli teostada ja otsustavalt

45 — Vaidlusaluse otsuse asuvad põhjendused, miks lükati tagasi argumendid, mille Areva (ja Areva T&D Holding) esitas selleks, et lükata ümber tütarettevõtjatele otsustava mõju avaldamise eeldus, selle otsuse põhjenduses 370, milles nende argumentide kokkuvõtte osas on viidatud põhjendusele 364.

46 — Vaidlustatud kohtuotsuse punktis 150 viitab Üldkohus kontserni Areva kuuluvate äriühingute menetlusdokumentidele, hagiavaldusele kohtuasjas T-117/07, vastuväiteteatisele saadetud vastusele, mis on sellele hagiavaldusele lisatud, ja vastuseks komisjoni 20. septembri 2006. aasta teabenõudele esitatud dokumentidele.

mõjutada nende tegevust turul". Areva ja T & D Holdingu osundatud lause, et ei ole välistatud, et selle „kontsernist väljastpoolt tuleva isiku palkamisega said Areva ja Areva T & D Holding ka erialased teadmised, mida neil asjassepuutuvates sektorites veel ei olnud", kujutab endast ainult vihjet, mille eesmärk on põhjendada veel ülekande ja jaotuse sektoris kogemuse puudumise argumendi tagasilükkamist. Seda lauset ei saa seega minu arvates pidada vaidlusaluse otsuse põhjenduste põhielemendiks.

70. Sellest vaidlustatud kohtuotsuse põhjalikust analüüsist ilmneb, et käsitledes vaidlustatud kohtuotsuse punktides 144-152 Üldkohtule esitatud asjaolusid, mis on seotud tütarettevõtjate väidetava sõltumatusega, vastas Üldkohus - vastupidi Areva ja kontserni Alstom kuuluvate äriühingute väitele - lihtsalt üksikasjalikult talle esitatud argumentidele ja teostas seega vaidlusaluse otsuse õiguspärasuse kontrolli, mida ta tegema peab, asendamata põhjendusi, millele komisjon selles otsuses tugines, enda omadega.[47] Etteheide, et põhjendusi asendati õigusvastaselt, tuleb minu arvates seega tagasi lükata.

71. Areva väidab veel, et põhjendamiskohustust on rikutud ka seepärast, et Üldkohtu arutluskäik nende kahe väidetava vaidlusalusesse otsusesse lisatud uue asjaolu osas ei võimalda tal mõista, kuidas saavad need asjaolud näidata, et ta avaldas tõesti otsustavat mõju.

72. Selles osas - ja ilma et oleks vaja võtta seisukohta küsimuses, kas teatavad argumendid, mille Areva komisjonile esitas, on vastuvõetavad - piisab minu arvates märkusest, et minu eespool punktides 65-69 läbi viidud vaidlustatud kohtuotsuse punktide 144-152 analüüsist ilmneb, et need kaks Areva osundatud asjaolu ei kujuta endast uusi asjaolusid, mis Üldkohus vaidlusaluse otsuse põhjendustesse lisas, vaid lihtsalt täiendavat arutluskäiku vastuseks argumendile, mille Areva nii komisjonis kui ka Üldkohtus esitas, et Areva ei saanud avaldada oma tütarettevõtjatele otsustavat mõju seetõttu, et tal ei olnud ülekande ja jaotuse sektoris erialaseid teadmisi. Vastupidi Areva väitele ei ole need argumendid seega aluseks seisukohale, et ta avaldas tõesti otsustavat mõju.

73. Areva väidab veel, et rikuti tema kaitseõigusi. Esiteks, mis puudutab etteheidet, et tal ei olnud võimalust võtta seisukohta nende kahe väidetava uue argumendi kohta, siis tuleb märkida, et kuna need kujutavad endast ainult täiendavat arutluskäiku, mis esitati vaidlustatud kohtuotsuses vastuseks Areva enda argumentidele, ei saa Areva väita, et Üldkohus pidi tingimata andma talle võimaluse võtta selles küsimuses seisukoht.

74. Mis puudutab teiseks Areva etteheidet, et Üldkohus rikkus tema kaitseõigusi, kui sundis talle peale võimatu tõendamise kohustuse, siis mul oli juba võimalus märkida, et võttes arvesse selle eelduse laadi, mis võimaldab tänu loogilisele järeldamisele tuletada tõendi, teadmata faktilise asjaolu kohta teadaolevast faktilisest asjaolust, näib loogiline, et isik, kelle kohta see käib, peab põhimõtteliselt esitama tõendi, et oletatav faktiline asjaolu ei vasta tõele. Üksnes sellest, et niisugused tõendid on vajalikud, ei saa apellandi kombel järeldada, et eeldus on oma olemuselt ümberlükkamatu, eriti kui tõend tuleb leida selle subjekti tegevusvaldkonnast, kelle vastu eeldust kasutatakse.[48] Sellest järeldub, et Areva ei saa tugineda oma kaitseõiguste rikkumisele osas, milles Üldkohus nõudis, et ta tõendaks, et ta ei avaldanud oma tütarettevõtjatele otsustavat mõju.

47 — Vt eespool viidatud 7. veebruari 2012. aasta ja 13. septembri 2012. aasta kohtumäärused Total ja Elf Aquitaine *vs.* komisjon (vastavalt punkt 65 ning punktid 59 ja 60).

48 — Vt minu ettepanek eespool viidatud kohtuasjas Elf Aquitaine *vs.* komisjon (punkt 64). Euroopa Kohus kinnitas seda lähenemist samas kohtuasjas tehtud otsuse punktis 70. Vt selle kohta ka Üldkohtu 9. septembri 2011. aasta otsus kohtuasjas T-25/06: Alliance One International *vs.* komisjon (EKL 2011, lk II-5741, punkt 200).

75. Mis puudutab kolmandaks kriitikat, mida Areva esitab oma repliigis ja mida on mainitud eespool punktis 61, siis tuleb meenutada, et kodukorra [49] artikli 42 lõikest 2 ja artiklist 118 ilmneb, et menetluse käigus ei või esitada uusi väiteid, v.a juhul kui need ei tugine faktilistele ja õiguslikele asjaoludele, mis on tulnud ilmsiks menetluse käigus. Tuleb aga tõdeda, et Areva esitas selle väite alles repliigi esitamise etapis [50] ning et see ei tugine asjaoludele, mis ilmnesid pärast apellatsioonkaebuse esitamist. [51] Niisugune uus väide, mis esitati esmakordselt käesoleva menetluse käigus, esitati minu arvates ilmselgelt liiga hilja ja on seega vastuvõetamatu. [52]

76. Kõige eelneva põhjal arvan, et Areva esimene väide ja kontserni Alstom kuuluvate äriühingute teise väite teine osa tuleb seega tagasi lükata.

4. Kontserni Alstom kuuluvate äriühingute teise väite neljas osa

77. Oma teise väite neljandas osas tuginevad kontserni Alstom kuuluvad äriühingud põhjenduse puudumisele vaidlustatud kohtuotsuses, sest selle punkt 206 ei võimalda mõista esiteks, miks võis komisjon vaidlusalust otsust selles osas põhjendamata määrata trahvid isikutele, kes ei moodustanud vaidlusaluse otsuse tegemise hetkel enam ühte ja sama majandusüksust, ning teiseks, miks ei ole nende viidatud kohtupraktika asjakohane.

78. Selles osas esitasin juba kontserni Alstom kuuluvate äriühingute esimese väite teise osa analüüsi raames eespool punktides 40-42 põhjused, miks ma arvan, et komisjoni ei ole käesoleval juhul vaja kritiseerida selle eest, et ta ei toonud ära konkreetseid põhjendusi, miks määrati emaettevõtjale ja keelatud kokkuleppes otseselt osalenud tütarettevõtjale solidaarselt tasumisele kuuluv trahv, kuigi nad ei moodustanud vaidlusaluse otsuse tegemise hetkel enam ühte ja sama majandusüksust.

79. Vaidlustatud kohtuotsuse punktis 206 selgitas Üldkohus aga küll, et komisjon võis määrata solidaarselt tasutava trahvi äriühingutele, mis ei kuulunud vaidlusaluse otsuse tegemise hetkel samasse kontserni, sest trahv tuleb tasuda solidaarselt ainult rikkumise selle perioodi osas, mil need äriühingud moodustasid ühe ja sama majandusüksuse ja seega ühe ettevõtja konkurentsiõiguse tähenduses. Üldkohus märkis ka, et kohtupraktikast ei ilmne – ja seda sõltumata sellest, kas pooled on sellele kohtupraktikale viidanud või mitte –, et solidaarselt tasumisele kuuluva trahvi võib määrata ainult äriühingutele, mis moodustavad trahvi määramise otsuse tegemise päeval ühe ja sama majandusüksuse.

80. Selles olukorras ei saa Üldkohtule ette heita mingit oma põhjendamiskohustuse rikkumist ning teise väite neljas osa tuleb minu arvates seega samuti tagasi lükata.

49 — Et apellatsioonkaebused esitati enne 1. novembrit 2012, mil jõustus Euroopa Kohtu uus kodukord, tuleb nende vastuvõetavust vastavalt ütlusele *tempus regit actum* hinnata, lähtudes Euroopa Kohtu 19. juuni 1991. aasta kodukorrast. Vt selle kohta Üldkohtu 7. septembri 2010. aasta otsus kohtuasjas T-532/08: Norilsk Nickel Harjavalta ja Umicore *vs.* komisjon (EKL 2010, lk II-3959, punkt 70 ja seal viidatud kohtupraktika) ning kohtujurist Kokott'i ettepanek eespool viidatud kohtuasjas Ziegler *vs.* komisjon. Euroopa Kohtu uues kodukorras on viidatud artiklid nüüd vastavalt artikli 127 lõige 1 ja artikli 190 lõige 1.

50 — Apellatsioonkaebuses ei ole tegelikult ühtegi viidet sellele väitele. Tuleb ka märkida, et kuigi Üldkohtus oli Areva esitanud väite, et komisjon on rikkunud oma põhjendamiskohustust, siis etteheited, mis Areva oli esitanud esimeses kohtuastmes, ei puudutanud kuidagi Areva poolt oma tütarettevõtjatele avaldatava otsustava mõju küsimust.

51 — Vt 17. juuni 2010. aasta otsus kohtuasjas C-413/08 P: Lafarge *vs.* komisjon (EKL 2010, lk I-5361, punkt 43 ja seal viidatud kohtupraktika). Eespool viidatud kohtuotsust Elf Aquitaine *vs.* komisjon ning Üldkohtu 16. juuni 2011. aasta otsus kohtuasjas T-185/06: Air Liquide *vs.* komisjon (EKL 2011, lk II-2809) ja 16. juuni 2011. aasta otsus kohtuasjas T-196/06: Edison *vs.* komisjon (EKL 2011, lk II-3149), millele Areva viitab, ei saa minu arvates pidada õiguslikeks ja faktilisteks asjaoludeks, mis tulid ilmsiks menetluse käigus ja õigustavad uue väite esitamist selle käigus. Esiteks käsitlevad need kohtuotsused õiguslikke küsimusi, eelkõige komisjonil lasuvat põhjendamiskohustust, mille kohta on liidu kohtud otsuseid teinud ammu enne apellatsioonkaebuse esitamist. Teiseks tuleb tõdeda, et kontserni Alstom kuuluvad äriühingud võisid esitada samaväärse väite (vt esimese väite analüüs eelnevates punktides 14-43) enne, kui kuulutati need kohtuotsused.

52 — Vt 6. oktoobri 2011. aasta määrus liidetud kohtuasjades C-448/10 P-C-450/10 P: ThyssenKrupp Acciai Speciali Terni jt *vs.* komisjon (punkt 68 ja seal viidatud kohtupraktika).

81. Kõigest eelnevast järeldub minu arvates – v.a kontserni Alstom kuuluvate äriühingute teise väite kolmanda osa osas, mida analüüsin hiljem, nagu märkisin -, et see väide ja Areva esimene väide tuleb tagasi lükata.

C. *Kontserni Alstom kuuluvate äriühingute kolmas väide, et on rikutud ELTL artiklit 101, eelkõige rikkumise süüks panemise nõudeid ning põhimõtteid, mis näevad ette õiguse õiglasele kohtulikule arutamisele ja süütuse presumptsiooni*

82. Oma kolmanda väite raames, mis jaguneb kaheks osaks, kinnitavad kontserni Alstom kuuluvad äriühingud, et rikuti ELTL artiklit 101 ning eelkõige nõudeid, mis reguleerivad emaettevõtja vastutavaks tunnistamist oma tütarettevõtja tegevuste eest, samuti Euroopa Liidu põhiõiguste harta artiklites 47 ja 48 sätestatud ning Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni artikliga 6 tagatud põhimõtteid, mis näevad ette õiguse õiglasele kohtulikule arutamisele ja süütuse presumptsiooni.

1. Esimene osa, mille kohaselt sunniti Alstomile peale võimatu tõendamise (*probatio diabolica*) kohustus

83. Selle väite esimese osa raames, mis käsitleb vaidlustatud kohtuotsuse punkte 84-110, heidavad kontserni Alstom kuuluvad äriühingud - kes vaidlustavad samal ajal Euroopa Kohtu praktika emaettevõtja oma tütarettevõtja toime pandud rikkumiste eest vastutavaks tunnistamise valdkonnas ja eelkõige kapitalistliku eelduse – Üldkohtule ette, et ta kohaldas seda eeldust viisil, mis muutis selle ümberlükkamatuks, sundides emaettevõtjat selle ümberlükkamiseks tõendama võimatut. Seda, et ettevõtja avaldas tõesti otsustavat mõju, järeldatakse – nagu tegi Üldkohus vaidlustatud kohtuotsuse punktis 110 – lihtsalt sellest, et emaettevõtja ja ühe tema tütarettevõtja vahel olid organisatsioonilised, majanduslikud ja õiguslikud suhted, mitte konkreetsetest faktilistest asjaoludest, mis on seotud nii- või teistsuguse tegeliku käitumisega asjaomasel turul, ületab mõistlikkuse piiri, muutes kapitalistliku eelduse ümberlükkamatuks ja sundides peale võimatu tõendamise kohustuse. Euroopa Kohtu praktika kohaselt ei tohi komisjon piirduda sellega, et viitab kontserni olemasoluga kaasnevatele olemuslikele sidemetele, vaid ta peab tuvastama emaettevõtja tegeliku sekkumise asjaomasel turul. Otsustav mõju avaldub sellel turul ja asjaomase praktika puhul. Selles osas on vaja tõendada, et strukturaalseid suhteid kasutati konkreetselt selleks, et mõjutada tütarettevõtja käitumist turul. Kapitalistliku eelduse niisugune kohaldamine kahjustab tõsiselt õigust õiglasele kohtulikule arutamisele ja süütuse presumptsiooni.

84. Kontserni Alstom kuuluvate äriühingute kolmanda väite see osa põhineb minu arvates vaidlustatud kohtuotsuse ekslikul tõlgendusel.

85. Vaidlustatud kohtuotsuse punktist 103 ilmneb nimelt, et Üldkohus tuvastas, et dokumendid, mis Alstom haldusmenetluse jooksul esitas, tõendavad, et „Alstomi vastutusel oleva kontserni Alstom juhid osalesid kontserni Alstom „T & D tegevussektori" ja selle erinevate tegevusüksuste turul tegutsemise strateegia määratlemisel ja et ta kontrollis pidevalt selle strateegia järgimist nimetatud tegevussektori ja erinevate tegevusüksuste poolt".

86. Kontserni Alstom kuuluvad äriühingud ei saa seega väita, et kui Üldkohus järeldas, et emaettevõtja avaldas oma tütarettevõtjatele otsustavat mõju, „piirdus" ta sellega, et võttis arvesse ainult organisatsioonilisi, majanduslikke ja õiguslikke suhteid ega arvestanud emaettevõtja tegelikku sekkumist asjaomasel turul.

87. Selles küsimuses tuleb ka märkida, et väljakujunenud kohtupraktika kohaselt etendavad organisatsioonilised, majanduslikud ja õiguslikud suhted emaettevõtja ja tütarettevõtja vahel keskset rolli selle väljaselgitamisel, kui sõltumatu teine esimesest on ning kas emaettevõtja on esitanud piisavad tõendid kapitalistliku eelduse ümberlükkamiseks. [53]

88. Kuigi on selge, et otsustava mõju avaldamine viitab tütarettevõtja käitumisele turul, mida rikkumine puudutab, ei ilmne kohtupraktikast aga, et komisjon oleks kohustatud tõendama – nagu väidavad kontserni Alstom kuuluvad äriühingud –, et struktuurilisi suhteid kasutati konkreetselt selle käitumise mõjutamiseks, kui ta soovib tunnistada emaettevõtja tütarettevõtja käitumise eest kapitalistliku eelduse alusel vastutavaks. Niisuguse kohustuse tunnustamine tooks kaasa selle, et eeldus kaotab mõtte. Seda, et hoolimata organisatsioonilistest, majanduslikest ja õiguslikest suhetest emaettevõtja ja tütarettevõtja vahel, määras viimane oma käitumist turul ise, peab tõendama pigem emaettevõtja.

89. Mis puudutab kontserni Alstom kuuluvate äriühingute argumenti, et see otsustava mõju tegeliku avaldamise eeldus on vastuolus põhimõtetega, mis näevad ette õiguse õiglasele kohtulikule arutamisele ja süütuse presumptsiooni, siis piisab, kui meenutada, et väljakujunenud kohtupraktikas on nõustutud, et selle eeldusega püütakse eelkõige tekitada tasakaalu esiteks sellise eesmärgi olulisuse – milleks on konkurentsieeskirjade, eriti ELTL artikli 101 vastase tegevuse hukkamõistmine ja sellise tegevuse kordumise ärahoidmine – ning teiseks liidu teatud üldpõhimõtete nõuete vahel, milleks on eelkõige süütuse presumptsiooni põhimõte. Eelkõige just sel põhjusel ongi see ümberlükatav. [54] Lisaks tuleb märkida, et pelk asjaolu, et üksus ei esita konkreetsel juhul tõendeid, mis lükkaksid ümber otsustava mõju tegeliku avaldamise eelduse, ei tähenda, et seda eeldust ei ole mingil juhul võimalik ümber lükata. [55]

90. Kõigest eelnevast tuleneb minu arvates, et kontserni Alstom kuuluvate äriühingute kolmanda väite esimene osa tuleb tagasi lükata.

2. Teine osa, mille kohaselt rikuti selle otsustava mõju kindlaksmääramisel, mida Areva T&D Holding Areva T&D SA-le ja Areva T&D AG-le ajavahemikul 2004. aasta 9. jaanuarist kuni 11. maini avaldas, õigusnormi

91. Oma kolmanda väite teises osas heidab T&D Holding Üldkohtule „samade põhimõtete alusel nagu esimeses osas" ette, et viimane rikkus õigusnorme, kui jättis vaidlustatud kohtuotsuse punktides 144-152 vaidlusaluse otsuse muutmata osas, milles on tuvastatud Areva T&D Holdingu tegelik otsustav mõju Areva T&D SA-le ja Areva T&D AG-le ajavahemikul 2004. aasta 9. jaanuarist kuni 11. maini. T&D Holding väidab, et komisjoni järelduse õigustamiseks tugines Üldkohus nendele kahele Areva esimese väite raames mainitud asjaolule, mida on nimetatud eespool punktis 59. Eelkõige kujutab järeldus, mille Üldkohus teeb sellest, et Areva nimetas ametisse Areva T&D Holdingu uue juhi, kes oli ka Areva T&D SA ja Areva T&D AG nõukogu liige - st järeldus, et ei ole välistatud, et selle uue juhi töölevõtmine väljastpoolt võimaldas Areval omandada erialased teadmised kõnesolevas sektoris –, endast hüpoteetilist stsenaariumi, millel ei ole õiguslikku alust. Sellist järeldust tehes eirati Üldkohtule esitatud faktilisi asjaolusid, sest on selge, et sellel uuel

53 — Vt 10. septembri 2009. aasta otsus kohtuasjas C-97/08 P: Akzo Nobel jt *vs.* komisjon (EKL 2009, lk I-8237, punktid 65 ja 74); eespool viidatud kohtuotsus Elf Aquitaine *vs.* komisjon (punktid 58 ja 153; viimases punktis, mis on ära toodud käesoleva ettepaneku 19. joonealuses märkuses, leidis Euroopa Kohus sõnaselgelt, et selle eelduse ümberlükkamine „nõuab asjaomaselt isikult tõendite esitamist, mis puudutavad majanduslikke, organisatsioonilisi ja õiguslikke suhteid asjaomaste äriühingute vahel"); 20. jaanuari 2011. aasta otsus kohtuasjas C-90/09 P: General Química jt *vs.* komisjon (EKL 2011, lk I-1, punkt 37); 29. märtsi 2011. aasta otsus liidetud kohtuasjades C-201/09 P ja C-216/09 P: ArcelorMittal Luxembourg *vs.* komisjon ja komisjon *vs.* ArcelorMittal Luxembourg jt (EKL 2011, lk I-2239, punkt 96) ja 13. detsembri 2012. aasta määrus kohtuasjas C-654/11 P: Transcatab *vs.* komisjon (punkt 31).

54 — Vt eespool viidatud kohtuotsus Elf Aquitaine *vs.* komisjon (punkt 59) ja 8. mai 2013. aasta otsus kohtuasjas C-508/11 P: ENI *vs.* komisjon (punkt 50).

55 — Vt eespool viidatud kohtuotsus Elf Aquitaine *vs.* komisjon (punkt 66) ja eespool viidatud kohtumäärus Transcatab *vs.* komisjon (punkt 32).

juhil ei olnud mingit varasemat seost kontserniga Areva ja eelkõige ei olnud tal teadmisi kõnesolevas sektoris. Sellest järeldub, et Üldkohus leidis, et Areva T&D Holding oli kohustatud tõendama vastupidist, st et ta ei sekkunud oma tütarettevõtjate käitumisse, mis oli peaaegu et võimatu tõendamise kohustus ja muutis kapitalistliku eelduse ümberlükkamatuks.

92. Selles kontserni Alstom kuuluvate äriühingute kolmanda väite teises osas on aga lihtsalt üle võetud mõned argumendid, mis Areva esitas oma esimese väite raames, mida on analüüsitud – ja mis on tagasi lükatud – eespool punktides 59-76.

93. Eelkõige võimatu tõendamise kohustust käsitleva arutluskäigu osas viitan kaalutlustele, mille ma esitasin juba eespool punktis 74.

94. Mis puudutab asjaolu, et Üldkohus viitas vaidlustatud kohtuotsuse punktis 150 sellele, et kontsern Areva võis omandada vajalikud erialased teadmised ülekande ja jaotuse sektoris, kui võttis tööle uue juhi, siis ma märkisin juba punktis 69, et tegemist oli täiendava põhjendusega, mille eesmärk oli põhjendada veel järelduse tagasilükkamist, et teadmiste puudumise tõttu kõnesolevas sektoris ei saanud Areva T&D Holding avaldada alates 2004. aasta 9. jaanuarist oma tütarettevõtjatele tegelikku otsustavat mõju – järeldus, mis rajanes teistel asjaoludel.

95. Sellest järeldub, et Üldkohus ei rikkunud ühtegi õigusnormi, kui jättis vaidlustatud kohtuotsuse punktides 144-152 vaidlusaluse otsuse muutmata osas, milles on tuvastatud Areva T&D Holdingu otsustav mõju Areva T&D SA-le ja Areva T&D AG-le ajavahemikul 2004. aasta 9. jaanuarist kuni 11. maini, ning et kontserni Alstom kuuluvate äriühingute kolmanda väite teine osa ja seega kogu see väide tuleb tagasi lükata.

D. *Kontserni Alstom kuuluvate äriühingute neljas väide ja teise väite kolmas osa ning Areva teine ja kolmas väide, et trahvi tasumise solidaarsuse osas kehtivate nõuete kohaldamisel on rikutud õigusnorme ja põhjendamiskohustust*

96. Kontserni Alstom kuuluvate äriühingute neljandat väidet ja teise väite kolmandat osa ning Areva teist ja kolmandat väidet, milles kinnitatakse, et Üldkohus rikkus mitut õigusnormi ja põhjendamiskohustust, iseloomustab kõiki see, et need käsitlevad – ehkki erinevatest vaatevinklitest – rikkumise eest määratud trahvi tasumise solidaarsuse osas kehtivate nõuete kohaldamist ja tõlgendamist. Nende väidete raames esitas komisjon lisaks vastuvõetamatuse vastuväited ja põhjenduste asendamise taotlused, mis kattuvad suures osas. Nende kaalutluste põhjal pean vajalikuks analüüsida neid etteheiteid ja väiteid koos.

97. Etteheited, mille pooled vaidlustatud kohtuotsuse kohta esitavad, võib sisuliselt jagada kahte rühma. Esimese rühma puhul heidavad apellandid Üldkohtule ette, et ta rikkus mitut õigusnormi, kui lõi „faktilise solidaarsuse" kahe teineteisele järgneva emaettevõtja, Areva ja Alstomi vahel. Nad väidavad eelkõige, et selle faktilise solidaarsuse loomine viib õiguskindluse ja karistuste individuaalsuse põhimõtete rikkumiseni. Teises etteheiterühmas paluvad apellandid tuvastada, et Üldkohus rikkus solidaarsuse osas kehtivate nõuete tõlgendamisel ja kohaldamisel mitut õigusnormi, mis toob kaasa eespool viidatud EÜ artiklis 7 sätestatud[56] põhimõtete ja põhjendamiskohustuse rikkumise.

56 — Nüüd EL artikkel 13.

1. Vaidlustatud kohtuotsus

98. Üldkohus lükkas väited ja etteheited, et on rikutud õiguskindluse põhimõtet, tagasi vaidlustatud kohtuotsuse punktides 209-218, väited ja etteheited, et on rikutud karistuste individuaalsuse põhimõtet, selle kohtuotsuse punktides 219-222 ning väited ja etteheited, mis käsitlevad volituste õigusvastast delegeerimist EÜ artiklit 7 rikkudes, vaidlustatud kohtuotsuse punktides 232-237. Selle tulemusena võis Üldkohus järeldada, et komisjon ei ole rikkunud trahvide tasumise solidaarsuse osas kehtivaid nõudeid. Seejärel jättis Üldkohus trahvi oma täielikku pädevust kasutades ära muutes vaidlustatud kohtuotsuse punktides 318-323 muutmata solidaarsuse jaotumise võimaluse, mida oli kasutanud komisjon.[57]

99. Konkreetselt lükkas Üldkohus vaidlustatud kohtuotsuse punktides 213-216 tagasi väite, et on rikutud õiguskindluse põhimõtet - väite, mida tõlgendati kui trahvide tasumise solidaarsuse osas kehtivate nõuete vastu suunatud õigusvastasuse vastuväidet seetõttu, et need nõuded tekitavad ebakindlust trahvi tasumise osas, selle isiku kindlaksmääramise osas, kes trahvi peab tasuma, ja solidaarsete kaasvõlgnike õigusliku olukorra osas. Selles osas märkis Üldkohus kõigepealt, et otsus, millega komisjon paneb mitmele äriühingule trahvi maksmise solidaarkohustuse, tekitab vältimatult kõik tagajärjed, mis õiguslikult kaasnevad trahvide maksmise õigusliku korraga konkurentsiõiguse sätete alusel, ja seda nii võlausaldaja ja solidaarvõlgnike suhete seisukohast kui ka solidaarvõlgnike omavaheliste suhete seisukohast.

100. Seejärel leidis Üldkohus, et kui otsuses, millega komisjon määrab ettevõtja rikkumise eest mitmele äriühingule solidaarselt tasumisele kuuluva trahvi, ei ole märgitud teisti, vastutavad need äriühingud rikkumise eest võrdsetes osades. Sellest järeldub Üldkohtu arvates, et äriühingud, kellele määratakse solidaarselt tasumisele kuuluv trahv ja kes vastutavad rikkumise toimepanemise eest võrdsetes osades, on üldjuhul – kui trahvi määramise otsuses ei ole märgitud teisiti – kohustatud selle rikkumise eest määratud trahvi tasuma võrdsetes osades (edaspidi „võrdse vastutuse reegel”). Seega võib äriühing, kes komisjoni nõudel tasub kogu trahvisumma, Üldkohtu arvates sama komisjoni otsuse alusel esitada regressinõude teiste solidaarvõlgnike vastu, igaühe vastu tema vastava osa ulatuses. Selle võrdse vastutuse reegli põhjal järeldas Üldkohus, et isegi kui otsus, milles mitmele äriühingule määratakse solidaarselt tasumisele kuuluv trahv, ei võimalda *à priori* kindlaks teha, milline on see äriühing, kellele komisjon trahvi tasumise nõude tegelikult esitab, ei saa see aga jätta mingit kahtlust trahvisumma osade suhtes, mis määratakse igale äriühingule, nii et igaüks neist võiks vajaduse korral tema osa ületava summa suhtes teistele solidaarvõlgnikele regressinõude esitada.

2. Faktilise solidaarsuse loomine Areva ja Alstomi vahel

a. Poolte argumendid

i. Areva ja kontserni Alstom kuuluvate äriühingute argumendid

101. Oma teise ja – osaliselt – kolmanda väite raames kinnitab Areva, et Üldkohus rikkus trahvide tasumise solidaarsuse osas kehtivate nõuete kohaldamisel õigusnormi esiteks sellega, et ei leidnud, et komisjon oleks teinud mingi vea, kui lõi faktilise solidaarsuse Areva ja Alstomi vahel, kes ei ole kunagi moodustanud koos ühte ja sama majandusüksust, ning teiseks sellega, et sundis talle oma täielikku pädevust kasutades peale trahvid, mis niisuguse solidaarsuse loovad. See õigusnormi rikkumine tõi kaasa õiguskindluse ja karistuste individuaalsuse põhimõtete rikkumise.

57 — Vt ka vaidlustatud kohtuotsus, resolutsiooni punkti 3 teine taane.

102. Oma neljanda väite teises osas kinnitavad kontserni Alstom kuuluvad äriühingud ka, et Üldkohus rikkus õiguskindluse ja karistuste individuaalsuse põhimõtteid sellega, et ta ei seadnud kahtluse alla solidaarsuse kohaldamist niisugusena, nagu seda teeb komisjon, kes lõi faktilise solidaarsuse Alstomi ja Areva vahel, kes ei ole kunagi moodustanud omavahel ühte ja sama majandusüksust. See faktiline solidaarsus tuleneb esitaks asjaolust, et 25 500 000 euro suurune summa (mille Üldkohus alandas 20 400 000 eurole) ning mis määrati solidaarselt Arevale ja tema endistele tütarettevõtjatele, on osa 53 550 000 eurost (mille Üldkohus alandas 48 195 000 eurole), mis määrati Alstomile ja Areva T&D SA-le solidaarselt tasumisele kuuluvana, ning teiseks asjaolust, et maksimaalsummade summa, mille ulatuses on üksteisele järgnenud emaettevõtjad vastutavad, ületab tütarettevõtja tasutava summa. Selles olukorras mõjutab trahvi tasumine ühe kontserni poolt – sõltumata vaidlusaluse otsuse tõlgendusest, mida tuleb õigeks pidada – otseselt teise kontserni äriühingute võlga, kuigi need kontsernid ei ole kunagi moodustanud ühte ja sama majandusüksust.

103. Nagu aga leidis Üldkohus kohtuasjas Trioplast[58], on solidaarsuse pealesundimine – isegi kui see on üksnes „faktiline" – äriühingutele, kes ei ole kunagi kuulunud ühte ja samasse ettevõtjasse, vastuolus nii karistuste individuaalsuse põhimõttega – sest niisugusel juhul karistatakse ettevõtjat faktiliste asjaolude eest, mida ei saa ette heita konkreetselt temale - kui ka õiguskindluse põhimõttega, sest emaettevõtjad ei saa üheselt mõistetavalt teada täpset summat, mille igaüks neist peab tasuma ajavahemiku eest, mille osas ta leiti olevat rikkumise eest oma tütarettevõtjaga solidaarselt vastutav. Lisaks ei saa võrdse vastutuse reegel, mida Üldkohus pooldab,[59] isegi juhul, kui see on olemas – mille apellandid vaidlustavad –, seletada lahendust, mille valis Üldkohus vaidlustatud kohtuotsuses. Isegi kui trahv jagataks kaasvõlgnike vahel võrdselt, sõltuks ühelt emaettevõtjalt tegelikult sisse nõutav summa alati teistelt äriühingutelt sisse nõutavast summast.

104. Lõpuks vaidlustavad apellandid vastuvõetamatuse vastuväite, mille komisjon esitas. Areva väidab, et ta ei lisanud Üldkohtus esitatud etteheidetele midagi uut ning et igal juhul esitas ta ainult uusi argumente (mitte uusi väiteid), mis põhjendavad väidet, et on rikutud solidaarsuse osas kehtivaid nõudeid, mis esitati esimeses kohtuastmes. Igatahes tuli Üldkohtule hagi ja Euroopa Kohtule apellatsioonkaebuse esitamise vahel ilmsiks nii uusi faktilisi kui ka õiguslikke asjaolusid,[60] mis juba iseenesest põhjendavad seda, et need argumendid esitati alles menetluse käigus. Kontserni Alstom kuuluvad äriühingud väidavad, et kuigi väljendit „faktiline solidaarsus" ei kasutatud esimeses kohtuastmes, mainiti seda solidaarsust mitu korda Alstomi menetlusdokumentides ja arutati Üldkohtus. Nad viitavad Üldkohtus esitatud esimesele ja teisele väitele, komisjoni menetlusdokumentidele ja Alstomi esindajate suulistele seisukohtadele kohtuistungil. Faktilist solidaarsust käsitlevad argumendid kujutavad endast seega mitte uut väidet, vaid ainult Üldkohtus juba esitatud väite põhjalikumat selgitamist.

ii. Komisjoni argumendid

105. Komisjon väidab, et nii Areva teine väide kui ka kontserni Alstom kuuluvate äriühingute neljanda väite teine osa on vastuvõetamatud, sest need on uued väited, mis muudavad Üldkohtu menetluses olnud hagi eset. Vaidlustatud kohtuotsuse punktidest 192-195 ning Areva ja Alstomi Üldkohtule esitatud menetlusdokumentidest ilmneb nimelt, et nende argumendid puudutasid mitmesuguseid küsimusi, mille puhul ei viidatud kuidagi mingile faktilisele solidaarsusele emaettevõtjate Alstom ja Areva vahel. Üldkohtus esitatud argumendid käsitlesid üksnes õiguslikku, mitte faktilist solidaarsust Areva T&D SA ja tema üksteisele järgnenud emaettevõtjate vahel Arevat puudutavas osas ning solidaarsust Areva T&D SA ja tema eelmise emaettevõtja Alstomi vahel kontserni Alstom kuuluvaid äriühinguid puudutavas osas.

58 — Viidatud eespool 32. joonealuses märkuses.

59 — Vaidlustatud kohtuotsus, punkt 215.

60 — Areva mainib konkreetselt uue faktilise asjaoluna Areva T&D SA võõrandamist 2010. aastal kontsernile Alstom (vt käesolev ettepanek, punkt 6) ja uue õigusliku asjaoluna Üldkohtu otsust kohtuasjas Trioplast.

106. Sisulises osas väidab komisjon, et asjaolu, et Areva T&D SA-le ja teistele kontserni Areva kuulunud äriühingutele määrati solidaarselt tasumisele kuuluv trahv, samal ajal kui seda äriühingut peeti ka koos Alstomiga solidaarselt vastutavaks, on seletatav lihtsalt sellega, et tegemist on tütarettevõtjaga, kes osales rikkumises kahe järjestikuse emaettevõtja kontrolli all. Selle tütarettevõtja üleminek tekitas olukorra, kus ta oli topelt solidaarselt vastutav oma mõlema emaettevõtjaga. Sellest ei järeldu siiski, et Arevat ja Alstomi peetakse solidaarselt vastutavaks. Lähenemine, mille puhul emaettevõtjale määratakse sama põhisumma nagu tema tütarettevõtjale, kes otseselt keelatud kokkuleppes osales - ilma et seda põhisummat oleks ära jagatud -, kui tegemist on mitme üksteisele järgneva emaettevõtjatega, ei ole muide iseenesest ebasobiv.[61]

107. Komisjon arvab, et sellest järeldub, et käesoleval juhul vaadeldavas olukorras, kus Areva T&D SA-d peetakse solidaarselt vastutavaks oma kahe järjestikuse emaettevõtjaga, võis kummalegi nendest kahest äriühingust määrata terve põhisumma, mis oli võrdne tütarettevõtja põhisummaga – summa, mida seejärel korrutati kummagi adressaadi individuaalse rikkumises osalemise kestusega ja raskendava asjaoluga, milleks oli rikkumise eestvedaja roll. Selle tulemuseks oli kõnesolevate äriühingute puhul kolm erinevat trahvisummat. Kui solidaarvastutuse kindlaksmääramiseks on mitu võimalikku meetodit, siis komisjon otsustas oma kaalutlusruumi kasutades nõuda nendelt kolmelt äriühingult solidaarselt ühteainsat põhisummat, kasutades kõnesolevate emaettevõtjate puhul võimalikest meetoditest soodsaimat.

108. Seejärel palub komisjon – kuigi tema meelest tuleb Üldkohtu järeldus, et õiguskindluse ja karistuste individuaalsuse põhimõtteid ei ole rikutud, heaks kiita – siiski Euroopa Kohtul asendada põhjendused, mille Üldkohus esitas vaidlustatud kohtuotsuse punktides 213-215 ja mille põhjal ta selle järelduse tegi. Ta leiab nimelt, et vastupidi Üldkohtu arvamusele ei ole tal mingit pädevust otsustada, missuguse osa trahvist peab iga kaasvõlgnik nende omavahelistes suhetes tasuma. Kuigi käesoleval juhul valitud solidaarsuse korraldamise meetod eeldab Arevalt ja Alstomilt nõutavate summade tasumist teineteise eest, ei muuda see neid äriühinguid otseselt ja kitsamas tähenduses teineteise eest vastutavaks. Õiguslikult loeb kummagi emaettevõtja solidaarvastutus üleläinud tütarettevõtjaga. Tütarettevõtja solidaarsussidemete mitmekordistumine tema müügi korral rikkumise ajavahemikul ei muuda nende individuaalsete suhete õiguslikku laadi, mis valitsevad selle tütarettevõtja ja tema iga emaettevõtja vahel. Niisuguses tütarettevõtja üksteisele järgnenud emaettevõtjate vahelise „faktilise" solidaarvastutuse olukorras kehtivad samad kaalutlused, millel põhineb kohtupraktika kohaselt emaettevõtja ja tütarettevõtja vaheline lepinguline solidaarsus.

b. Õiguslik analüüs

i. Vastuvõetavus

109. Kõigepealt tuleb analüüsida vastuvõetamatuse vastuväidet, mille komisjon esitas etteheidete kohta, et loodi faktiline solidaarsus Areva ja Alstomi vahel. Komisjon väidab sisuliselt, et need etteheited esitati alles apellatsioonkaebuse esitamise etapis ja kujutavad endast seega uusi väiteid, mis muudavad Üldkohtu menetluses olnud hagi eset ja on seega vastuvõetamatud.

110. Selles osas tuleb kõigepealt meenutada, et Euroopa Kohtu põhikirja artikli 58 esimese lõigu kohaselt saab Euroopa Kohtusse edasi kaevata üksnes õigusküsimustes ja apellatsioonkaebuse aluseks võib olla eelkõige liidu õiguse rikkumine Üldkohtu poolt.

111. Lisaks näeb Euroopa Kohtu kodukorra artikli 113[62] lõige 2 ette, et apellatsioonkaebuses ei või muuta Üldkohtu menetluses olnud hagi eset.

61 — Komisjon tugineb eespool viidatud kohtuotsusele Trioplast (punkt 74).

62 — Nüüd Euroopa Kohtu uue kodukorra artikkel 170 (vt 50. joonealune märkus).

112. Väljakujunenud kohtupraktikast ilmneb, et Euroopa Kohtu pädevus apellatsioonimenetluses on reeglina piiratud Üldkohtus arutatud väidetele antud õigusliku hinnangu kontrollimisega.[63] Seega ei tohi üks pool reeglina esitada esimest korda Euroopa Kohtus väidet, mida ta ei ole esitanud Üldkohtus, sest nii saab Euroopa Kohus kontrollida Üldkohtu lahendi õiguspärasust, võttes arvesse väiteid, millest viimane teadlik ei olnud.[64]

113. Uus argument, mis kujutab endast Üldkohtus esitatud argumendi lihtsat edasiarendust või selgitust, et kujuta endast siiski uut väidet, vaid seda tuleb pidada juba varasemas menetlusetapis esitatud väite lubatud jätkuks.[65] Niisugune argument on seega vastuvõetav.[66]

114. Käesoleval juhul pean kõigepealt tõdema, et Üldkohtus ei esitanud ei Areva ega kontserni Alstom kuuluvad äriühingud sõnaselgelt etteheidet, et faktilise solidaarsuse loomisega Areva ja Alstomi vahel rikutakse õiguskindluse ja karistuste individuaalsuse põhimõtteid, niisugusena, nagu nad esitasid selle oma apellatsioonkaebustes. Oma esimeses kohtuastmes esitatud hagiavaldustes esitasid nad väited, et on rikutud solidaarsuse osas kehtivaid nõudeid, kuid siiski eranditult seoses *õigusliku* solidaarsuse loomisega emaettevõtjate (vastavalt Alstom ja Areva) ja tütarettevõtja (Areva T&D SA) vahel, mitte seoses *faktilise* solidaarsuse loomisega kahe teineteisele järgnenud emaettevõtja vahel. Seega, kuigi nad püüavad tõendada, et need etteheited ei kujuta endast uusi asjaolusid, on minu arvates selge, et just nii see on.

115. Siin kerkib niisiis fundamentaalne küsimus, mis seisneb selle hindamises, kas need uued etteheited tuleb kvalifitseerida uueks väiteks, mis muudab hagi eset, nagu kinnitab komisjon, või kujutavad need Üldkohtus esitatud väidete edasiarendust või põhjalikumat selgitamist, nagu kinnitavad nii Areva kui ka kontserni Alstom kuuluvad äriühingud.

116. Mul oli juba võimalus märkida, et vahe uue argumendi (mis on vastuvõetav) ja uue väite (mis on vastuvõetamatu) vahel on delikaatne küsimus, mille puhul ei lange lähenemised kohtupraktikas mitte alati kokku.[67] Ma märkisin ka, et etteheidet, mis põhineb Üldkohtus esitatud väidetest erineval õiguslikul alusel, tuleb pidada uueks väiteks, mis on vaja tunnistada vastuvõetamatuks, samas kui Üldkohtus juba esitatud väite põhjendamiseks esitatud etteheide võib olla sõltuvalt juhtumist vastuvõetav argument.[68]

117. Mis puudutab käesoleval juhul kõigepealt Alstomi, siis tuleb märkida, et Üldkohtus oli ta esitanud väite, nimelt teise väite, mille kohaselt rikuti nagu tema apellatsioonkaebusegi kohaselt solidaarsust reguleerivaid õigusnorme - rikkumine, mis toob kaasa õiguskindluse ja karistuste individuaalsuse põhimõtete rikkumise. Üldkohtus ei pidanud Alston selle väite raames aga tõesti sõnaselgelt silmas faktilise solidaarsuse loomist üksteisele järgnenud emaettevõtjate vahel, vaid palus tunnistada valeks solidaarsussuhte pealesundimise tema ja Areva T&D SA vahelistes suhetes – äriühingud, mis ei moodustanud vaidlusaluse otsuse tegemise hetkel enam ühte ja sama majandusüksust. Tuleb siiski

63 — Vt eelkõige 11. detsembri 2008. aasta otsus kohtuasjas C-295/07 P: komisjon *vs.* Département du Loiret (EKL 2008, lk I-9363, punkt 95 ja seal viidatud kohtupraktika); eespool viidatud kohtuotsus Elf Aquitaine (punkt 35 ja seal viidatud kohtupraktika) ning eespool viidatud kohtuotsus Schindler Holding jt *vs.* komisjon (punkt 55 ja seal viidatud kohtupraktika).

64 — Vt minu 30. aprillil 2009. aasta ettepanek kohtuasjas C-534/07 P: Prym ja Prym Consumer *vs.* komisjon, milles otsus tehti 3. septembril 2009 (EKL 2009, lk I-7415, ettepaneku punkt 20 ja seal viidatud kohtupraktika).

65 — Vt kohtujurist Kokott'i 23. aprilli 2009. aasta ettepanek eespool viidatud kohtuasjas Akzo Nobel jt *vs.* komisjon, ettepaneku punkt 28, ja samas kohtuasjas tehtud kohtuotsus, punkt 39. Vt ka 4. oktoobri 2007. aasta otsus kohtuasjas C-311/05 P: Naipes Heraclio Fournier *vs.* Siseturu Ühtlustamise Amet (punkt 59) ja 12. novembri 2009. aasta otsus kohtuasjas C-564/08 P: SGL Carbon *vs.* komisjon (punkt 24).

66 — Vt eespool viidatud kohtuotsused Akzo Nobel jt *vs.* komisjon (punkt 39) ja SGL Carbon *vs.* komisjon (punkt 24). Vt ka 24. septembri 2002. aasta otsus liidetud kohtuasjades C-74/00 P ja C-75/00 P: Falck ja Acciaierie di Bolzano *vs.* komisjon (EKL 2002, lk I-7869, punkt 178) ja 18. jaanuari 2007. aasta otsus kohtuasjas C-229/05 P: PKK ja KNK *vs.* nõukogu (EKL 2007, lk I-439, punktid 64-66) ning eespool viidatud kohtuotsus komisjon *vs.* Département du Loiret (punkt 99).

67 — Vt minu ettepanek eespool viidatud kohtuasjas Prym ja Prym Consumer *vs.* komisjon (ettepaneku punkt 26), milles märkisin, et minu arvates on kritiseerimist väärt käsitleda uue väite esitamisega seotud vastuvõetamatuse korra alusel iga uut argumenti, mis apellandid on esitanud mõne väite toetuseks, ning järeldada, et see argument on vastuvõetamatu (vt viidatud kohtupraktika).

68 — Vt eelkõige minu ettepanek eespool viidatud kohtuasjas Prym ja Prym Consumer *vs.* komisjon (ettepaneku punkt 27) ja 25. oktoobri 2007. aasta otsus kohtuasjas C-167/06 P: Komninou jt *vs.* komisjon (punkt 24).

tõdeda, et etteheite raames, et on rikutud karistuste individuaalsuse põhimõtet, vaidlustas Alstom *sõnaselgelt* asjaolu, et Arevale ja tema endistele tütarettevõtjatele määratud 25 500 000 euro suuruse trahvi summa oli osa Alstomile ja Areva T&D SA-le määratud 53 550 000 euro suurusest solidaarselt tasumisele kuuluvast trahvist, väites, et võla niisugune solidaarne jaotamine kaasvõlgnike vahel toob kaasa karistuste individuaalsuse põhimõtte rikkumise.[69] Seda konkreetset küsimust käsitleti seejärel ka kohtuistungil Üldkohtus, nagu ilmneb Alstomi väidetest, mida komisjon ei ole vaidlustanud.

118. Apellatsioonkaebustes vaidlustatud „faktiline" solidaarsus Areva ja Alstomi vahel tuleneb aga just sellest, et kõrvuti Arevale ja tema endistele tütarettevõtjatele määratud solidaarselt tasumisele kuuluva trahviga määrati solidaarselt tasumisele kuuluv trahv Alstomile ja Areva T&D SA-le. Lisaks viitas Alstom esimeses kohtuastmes samas väites esitatud etteheite raames, et on rikutud õiguskindluse põhimõtet, sõnaselgelt ebakindlusele karistuse kohaldamise osas, mille tõi kaasa solidaarsuse osas kehtivate nõuete komisjonipoolne kohaldamine.[70]

119. Tuleb seega tõdeda, et kuigi Alstom ei olnud esitanud Üldkohtus – nagu ta tegi apellatsiooniastmes – täpselt seda etteheidet, et Alstomi ja Areva vahelise faktilise solidaarsuse loomine selle nimega[71] tõi kaasa karistuste individuaalsuse ja õiguskindluse põhimõtete rikkumise, oli ta siiski sõnaselgelt väitnud väite raames, mis põhineb täpselt samadel õiguslikel alustel nagu apellatsioonkaebuses esitatud väide, et eeldus, millest see faktiline solidaarsus tuleneb, st kahe solidaarselt tasumisele kuuluva trahvi määramine tütarettevõtjale ja kahele teineteisele järgnenud emaettevõtjale toob kaasa niisuguse rikkumise.

120. Selles olukorras arvan, et ei saa asuda seisukohale, et etteheited, mille Alstom oma apellatsioonkaebuses esitab, muudavad hagi eset ja tuleb seega tunnistada vastuvõetamatuks. Need etteheited kujutavad endast pigem Üldkohtus esitatud etteheidete edasiarendust. Seega tuleb neid Alstomi osas minu meelest pidada vastuvõetavaks.

121. Areva osas on olukord seevastu veidi teistsugune. Esimeses kohtuastmes esitas ta täpselt samuti nagu Alstom väite (neljas väide), et on rikutud solidaarsuse osas kehtivaid nõudeid, mis puudutas sõnaselgelt ainult Areva T&D SA-le koos Alstomiga solidaarselt tasumisele kuuluva trahvi määramist, mitte faktilise solidaarsuse loomist kahe teineteisele järgnenud emaettevõtja vahel. Selle väite raames kinnitas Areva, et solidaarsuse osas kehtivate nõuete vale kohaldamine tõi kaasa õiguskindluse põhimõtte rikkumise,[72] kuid ta ei esitanud seejuures etteheidet, et on rikutud karistuste individuaalsuse põhimõtet. Lisaks ei ilmne tema menetlusdokumentidest – vastupidi Alstomile –, et Üldkohtus oleks Areva selle väite raames *sõnaselgelt* vaidlustanud asjaolu, et tema trahv on osa solidaarselt tasumisele kuuluvast trahvist, mis määrati Alstomile ja Areva T&D SA-le. Areva puhul on seos esimeses kohtuastmes esitatud väite ja apellatsiooniastmes esitatud uue etteheite vahel seega nõrgem kui Alstomi puhul.

122. Käesoleval juhul tuleb siiski märkida, et Areva esitas esimeses kohtuastmes väite, – mis põhineb vähemalt osaliselt samal õiguslikul alusel, nagu apellatsioonkaebuses esitatud väide – st väite, et solidaarsuse osas kehtivate nõuete kohaldamisel on rikutud õiguskindluse põhimõtet. Teiseks käsitles ta oma argumendi raames, et on rikutud solidaarsuse osas kehtivaid nõudeid,[73] selle seose küsimusi, mis tekkis tema ja Alstomi vahel kahe solidaarselt tasumisele kuuluva trahvi määramise tõttu: esiteks talle ja Areva T&D SA-le, teiseks Alstomile ja Areva T&D SA-le. Kolmandaks tuleb märkida, et nagu ilmneb eespool punktist 101, palus Areva erinevalt Alstomist sõnaselgelt, et see, kuidas Üldkohus ise solidaarsuse osas kehtivaid nõudeid kohaldas, tunnistataks vääraks, sest selle tulemusena loodi

69 — Vt Alstomi esimeses kohtuastmes esitatud hagiavaldus, punktid 80-85, eelkõige punkt 83.

70 — *Idem* (punkt 77).

71 — Pooli näib olevat inspireerinud väljendi „faktiline solidaarsus" kasutamine niisugusena, nagu seda on kasutatud kohtuotsuses Trioplast, millele nad mitu korda viitavad.

72 — Eelkõige selle neljanda väite viiendas osas.

73 — Eelkõige selle neljanda väite kolmanda, neljanda ja kuuenda osa raames.

„faktiline" solidaarsus. Selles küsimuses ilmneb aga kohtupraktikast, et hageja võib esitada apellatsioonkaebuse, esitades Euroopa Kohtule väited, mis tekkisid vaidlustatud kohtuotsuse enda põhjal ja millega vaidlustatakse selle õiguslik põhjendatus.[74] Neljandaks tuleb veel märkida esiteks, et kahe solidaarselt tasumisele kuuluva trahvi kuhjumise küsimust käsitles – nagu ma eespool punktides 117 ja 118 märkisin – Üldkohtus Alstom ning see küsimus ei jäänud Üldkohtus arutatavas vaidluses seega täiesti puudutamata, ning teiseks, et Üldkohus liitis need kaks kohtuasja ja tegi ainult ühe otsuse, milles on vastatud kõikidele väidetele, mis Üldkohtus esitati.[75]

123. Selles konkreetses olukorras arvan, et võib asuda seisukohale, et etteheide, et faktilise solidaarsuse loomisega Areva ja Alstomi vahel rikuti õiguskindluse põhimõtet, ei saa muuta hagi eset niisugusena, nagu see piiritleti Üldkohtus. Et etteheidet, et on rikutud karistuste individuaalsuse põhimõtet, Areva ega tema endised tütarettevõtjad (nüüd Alstomi tütarettevõtjad ja kaasapellandid kohtuasjas C-253/11 P) aga esimeses kohtuastmes ei esitanud, tuleb seda nende osas pidada vastuvõetamatuks.

ii. Sisulised küsimused

124. Nii Areva kui ka kontserni Alstom kuuluvad äriühingud heidavad Üldkohtule sisuliselt ette, et ta rikkus õiguskindluse ja karistuste individuaalsuse põhimõtteid, kui jättis muutmata solidaarsuse osas kehtivate nõuete kohaldamise niisugusena, nagu komisjon seda tegi, mis lõi faktilise solidaarsuse Areva ja Alstomi vahel, kes ei ole kunagi moodustanud ühte ja sama majandusüksust.

125. Selles küsimuses tuleb kõigepealt meenutada, et õiguskindluse põhimõte on liidu õiguse üldpõhimõte, mis nõuab muu hulgas, et õigusnorm oleks selge ja täpne, et õigussubjektid võiksid üheselt teada, millised on nende õigused ja kohustused ning tegutseda sellest lähtuvalt.[76] Seda põhimõtet tuleb eriti rangelt järgida siis, kui tegemist on aktiga, mis võib tekitada rahalisi kohustusi, et asjassepuutuv isik võiks kindlalt teada sellest tulenevate kohustuste ulatust.[77]

126. Tuleb ka meenutada, et karistuste individuaalsuse põhimõtte kohaselt, mis tuleneb loogiliselt igas haldusmenetluses, mille tulemusena võidakse määrata konkurentsiõiguse alusel karistused, kohaldatavast isikliku vastutuse põhimõttest,[78] võib isikut karistada üksnes tegude eest, mida pannakse süüks individuaalselt talle. Seega saab selle põhimõtte järgi karistatava teo süüks panna ainult selle toimepanijale[79] ja karistust ei tohi kanda keegi muu peale süüdlase.[80]

74 — Vt minu ettepanek eespool viidatud kohtuasjas komisjon *vs.* Siemens Österreich jt (punktid 139 ja 140) ja 29. novembri 2007. aasta otsus kohtuasjas C-176/06: Stadtwerke Schwäbisch Hall jt *vs.* komisjon (punkt 17).

75 — Need kaks kohtuasja on aga isegi liidetuna kaks eraldi kohtuasja kahe esemega, mis ei lange tingimata kokku. Kohtupraktikast ilmneb siiski, et kui Üldkohus on kaks kohtuasja liitnud ja teinud ainult ühe otsuse, milles on vastatud kõikidele väidetele, mille menetlusosalised talle esitasid, võib apellatsiooniastmes tunnistada teatavat seost väidete ja argumentide vahel, mille erinevad pooled Üldkohtus esitasid. Vt selle kohta 11. juuli 2013. aasta otsus kohtuasjas C-444/11 P: Team Relocations jt *vs.* komisjon (punkt 34) ja 24. märtsi 2011. aasta otsus kohtuasjas C-369/09 P: ISD Polska jt *vs.* komisjon (EKL 2011, lk I-2011, punkt 85 ja seal viidatud kohtupraktika).

76 — Vt selle kohta 29. märtsi 2011. aasta otsus kohtuasjas C-352/09 P: ThyssenKrupp Nirosta *vs.* komisjon (EKL 2011, lk I-2359, punkt 81) ja eespool viidatud kohtuotsus ArcelorMittal Luxembourg *vs.* komisjon ja komisjon *vs.* ArcelorMittal Luxembourg jt (punkt 68).

77 — Vt kohtujurist Bot' 11. septembri 2007. aasta ettepanek kohtuasjas C-408/04 P: komisjon *vs.* Salzgitter, milles otsus tehti 22. aprillil 2008 (EKL 2008, lk I-2767, ettepaneku punkt 298 ja seal viidatud kohtupraktika).

78 — Põhjalikumate kaalutluste osas isikliku vastutuse ja karistuste individuaalsuse põhimõtete kohta viitan oma ettepanekule eespool viidatud kohtuasjas komisjon *vs.* Siemens Österreich jt (punkt 74 jj).

79 — Vt kohtujurist Ruiz-Jarabo Colomeri 11. veebruaril 2003. aasta ettepanek liidetud kohtuasjades C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P ja C-219/00 P: Aalborg Portland jt *vs.* komisjon, milles otsus tehti 7. jaanuaril 2004 (EKL 2004, lk I-123, ettepaneku punkt 63).

80 — Vt kohtujurist Bot' 26. oktoobri 2010. aasta ettepanek eespool viidatud kohtuasjades ArcelorMittal Luxembourg *vs.* komisjon ja komisjon *vs.* ArcelorMittal Luxembourg jt (ettepaneku punkt 181).

– Faktilise solidaarsuse loomine

127. Käesoleval juhul määrasid komisjon ja Üldkohus - trahvi äramuutmise tulemusena - Alstomile trahvi summas 53 550 000 eurot (mida Üldkohus alandas 48 195 000 euroni), pidades selle trahvi tasumise eest kogu summa ulatuses vastutavaks Areva T&D SA-d. Areva T&D SA-le määratud summa puhul peetakse koos Areva T&D SA-ga solidaarselt vastutavaks Arevat ja tema kahte endist tütarettevõtjat 25 500 000 euro ulatuses (mida alandati Üldkohtu poolse äramuutmise käigus 20 400 000 eurole). Võõrandatud tütarettevõtja Areva T&D SA on seega oma trahvi tasumise eest solidaarselt vastutav ühteaegu nii oma endise kui ka uue emaettevõtjaga.

128. Selle kohta tuleb märkida, et on selge, et Areva ja Alstom ei ole kunagi moodustanud ühte ja sama majandusüksust ja seega koos ühte ettevõtjat konkurentsiõiguse tähenduses. Käesoleval juhul moodustas ühe majandusüksuse järgemööda tütarettevõtja Areva T&D SA, s.t ajavahemikul 1992. aasta 7. detsembrist kuni 2004. aasta 8. jaanuarini moodustas ta selle Alstomiga ning ajavahemikul 2004. aasta 9. jaanuarist kuni 11. maini Areva ja tema endiste tütarettevõtjatega. Seepärast mõistsidki komisjon ja seejärel Üldkohus solidaarselt tasumisele kuuluva trahvi *de iure* eranditult tütarettevõtjale koos tema üksteisele järgnenud emaettevõtjatega. Komisjon ja Üldkohus ei loonud õiguslikku solidaarsust emaettevõtjate endi vahel.

129. Võttes arvesse solidaarsusele omast eesmärki,[81] võib komisjon täiesti vabalt nõuda trahvi sisse ühelt või teiselt asjaomaselt juriidiliselt isikult ja seda vastavalt nende trahvi tasumise võimele. Eespool punktis 127 kirjeldatud solidaarsuse jaotumise võimaluse puhul on tal seega õigus nõuda kogu trahvi või selle ühe osa tasumist tütarettevõtjalt või ühelt või teiselt emaettevõtjalt, kes teda teineteise järel kontrollisid, kuni kogu trahv on makstud.

130. On siiski selge, et niisuguse solidaarsuse jaotumise võimaluse puhul mõjutab trahvi sissenõudmine ühelt emaettevõtjalt tingimata selle sissenõudmist teiselt. Seega kui komisjon saavutab selle, et Alsom tasub kogu trahvi, vabaneb tütarettevõtja (Areva T&D SA, nüüd Alstom Grid SAS) täielikult oma kohustusest tasuda komisjonile oma trahv ning niisiis vabanevad ka Areva ja tema endised tütarettevõtjad, kes on Areva T&D SA solidaarsed kaasvõlgnikud, komisjoni ees oma kohustusest. Kui aga komisjon saavutab selle, et oma trahvi tasub vastupidi Areva, vabanevad tütarettevõtja ja tema solidaarne kaasvõlgnik Alstom oma kohustusest selle summa ulatuses, mille Areva komisjonile maksis.

131. Alstom ja Areva viitavadki niisugusele „faktilisele” solidaarsusele.

– Karistuste individuaalsuse ja õiguskindluse põhimõtete rikkumine

132. Kas niisuguse konkurentsieeskirjade rikkumises süüdi mõistetud juriidiliste isikute solidaarsussuhete korraldamise võimalusega, mis toob kaasa faktilise solidaarsuse loomise emaettevõtjate vahel, kes ei ole kunagi moodustanud ühte ja sama majandusüksust, kaasneb õiguskindluse ja karistuste individuaalsuse põhimõtete rikkumine?

133. Käesoleval juhul toob solidaarsuse osas kehtivate nõuete niisugune komisjonipoolne kohaldamine, mille Üldkohus jättis muutmata, kaasa eespool punktis 126 meenutatud karistuste individuaalsuse põhimõtte rikkumise, kui eespool viidatud solidaarsuse jaotumise võimaluse puhul oli juriidiline isik, kellelt komisjon trahvi sisse nõuab, kohustatud tasuma trahvi karistatavate tegude eest, mida ei saa panna süüks ettevõtjale, kelle rikkumise eest ta peab vastutama, ja eelkõige niisugusel juhul nagu käesolev karistatavate tegude eest, mis pandi toime ajavahemikul, mil asjaomaselt juriidiliselt isikult ei saanud enam (või veel) nõuda vastutamist käitumise eest, mis kujutab endast rikkumist, sest ta ei kuulunud enam (või veel) majandusüksusesse, mis on selle käitumise eest vastutav.

81 — Vt selle kohta minu ettepanek eespool viidatud kohtuasjas komisjon *vs.* Siemens Österreich jt, ettepaneku punkt 52.

134. Teisalt leiab õiguskindluse põhimõtte rikkumine aset siis, kui vaidlusaluses otsuses valitud ja vaidlustatud kohtuotsuses muutmata jäetud solidaarsuse jaotumise võimalus tõi kaasa selle, et asjaomased isikud, st juriidilised isikud, keda karistatakse käitumise eest, mis kujutab endast rikkumist ja mis pannakse süüks majandusüksusele, millesse nad kuulusid, ei saa täpselt ja üheselt mõistetavalt aru, missugune on nende kohustuste ulatus, mille institutsioonide aktid, st vaidlusalune otsus ja vaidlustatud kohtuotsus – millega see solidaarsuse jaotumise võimalus muutmata jäeti – neile panid.

135. Käesoleval juhul ei ole Areva ja Alstom kunagi moodustanud ühte ja sama majandusüksust – nagu ma punktis 128 märkisin – ja seega ühte ettevõtjat konkurentsiõiguse tähenduses. Need emaettevõtjad moodustasid aga tütarettevõtja Areva T&D SA-ga järjestikku kaks eraldiseisvast majandusüksust, kes olid individuaalselt vastutavad keelatud kokkuleppe eest erinevatel ajavahemikel ja tingimustel.

136. Lisaks tuleb tõdeda, et käesoleval juhul tuleneb kummagi emaettevõtja vastutus täielikult tütarettevõtja vastutusest ning kuna komisjon otsustas oma kaalutlusruumi kasutades [82] mõista emaettevõtjale koos tütarettevõtjaga solidaarselt tasumisele kuuluva trahvi, ei saa emaettevõtja vastutus ületada tütarettevõtja oma. [83] Selles olukorras kujutavad summad, mis komisjon määras emaettevõtjatele, endast maksimaalsummasid, mille ulatuses on üksteisele järgnenud emaettevõtjad vastavalt koos tütarettevõtjaga solidaarselt vastutavad. [84]

137. Nagu Üldkohus märkis vaidlustatud kohtuotsuse punktis 220 Alstomi kohta, määratakse vaidlusaluse otsusega aga tõesti kindlaks emaettevõtjate isiklik vastutus rikkumise toimepanemises.

138. Niisugusel juhul nagu käesolevas kohtuasjas, mil kaks emaettevõtjat ei ole kunagi moodustanud koos ühte ja sama majandusüksust ning komisjon otsustas pidada neid tütarettevõtjaga solidaarselt vastutavaks, nõuab karistuste individuaalsuse põhimõte, et trahv, mis on kummalegi määratud, ei ületaks tema osa solidaarvastutuses. See osa võrdub kummalegi emaettevõtjale määratud osaga kogusummast, mille ulatuses on tütarettevõtja oma üksteisele järgnenud emaettevõtjatega solidaarselt vastutavaks tunnistatud. [85]

139. Käesoleval juhul toob niisugune solidaarsuse jaotumise võimalus, mille komisjon valis ja mille Üldkohus jättis muutmata, selles osas kaasa probleeme. Et trahvisumma, mis määrati tütarettevõtjale Areva T&D SA-le, ja trahvisummad, mis määrati solidaarselt temaga üksteisele järgnenud emaettevõtjatele, ei ole omavahel vastavuses, ei ole võimalik välja selgitada, milline trahvisumma vastab iga punktis 135 nimetatud omaette majandusüksuse individuaalsele vastutusele. Sellest olukorras ilmneb vastupidi esiteks, et esimene nendest majandusüksustest (mille moodustasid Alstom ja Areva T&D SA) vastutab kogu trahvi tasumise eest, kuigi ta ei pannud rikkumist toime kogu selle ajavahemiku jooksul, mille eest trahv määrati (st ajavahemikul 1992. aasta 7. detsembrist kuni 2004. aasta 11. maini), ja teiseks, et teise üksuse (mille moodustasid Areva T&D SA, Areva ja tema teised endised tütarettevõtjad) vastutus ületab oluliselt kogu rikkumise eest kõnesoleval ajavahemikul määratud trahvisumma osa. Niisugune olukord ei ole minu arvates karistuste individuaalsuse põhimõttega kooskõlas.

140. Lisaks tuleb märkida, et kuna emaettevõtjad ei saa teha üheselt mõistetavalt kindlaks trahvi täpset summat, mille nad peavad tasuma ajavahemiku eest, mille ulatuses peetakse neid rikkumise eest oma tütarettevõtjaga solidaarselt vastutavaks, tuleb tuvastada, et on rikutud ka õiguskindluse põhimõtet.

82 — Vt selle kohta 24. septembri 2009. aasta otsus liidetud kohtuasjades C-125/07 P, C-133/07 P, C-135/07 P ja C-137/07 P: Erste Group Bank jt *vs.* komisjon (EKL 2009, lk I-8681, punktid 81-84) ja minu ettepanek eespool viidatud kohtuasjas komisjon *vs.* Siemens Österreich jt (punkt 81).

83 — Vt selle kohta 22. jaanuari 2013. aasta otsus kohtuasjas C-286/11 P: komisjon *vs.* Tomkins (punkt 43), millega jäeti muutmata eespool viidatud kohtuotsus Tomkins *vs.* komisjon (eelkõige punkt 38).

84 — Vt selle kohta eespool viidatud kohtuotsus Trioplast (punkt 168).

85 — *Ibidem* (punkt 169).

141. Probleemid näivad mulle tegelikult olevat tingitud sellest, et komisjon käsitas vaidlusaluses otsuses kontserni Areva ja kontserni Alstom trahvi arvutamise algusest peale üheainsa üksusena.[86] Selles osas – ja ilma et selles küsimuses oleks vaja konkreetselt seisukohta võtta - märgin, et komisjoni esitatud asjaolul, et kohtuasjas Trioplast leidis Üldkohus, et lähenemist, mille puhul määratakse emaettevõtjale sama põhisumma nagu keelatud kokkuleppes otseselt osalenud tütarettevõtjale - ilma et juhul, kui ajaliselt järgneb üksteisele mitu emaettevõtjat, jaotataks see põhisumma ära - ei saa pidada iseenesest sobimatuks, ei ole tähtsust. Esiteks ei peeta käesolevates apellatsioonkaebustes silmas mitte trahvi arvutamisel kasutatud meetodit, vaid solidaarsuse osas kehtivate nõuete kohaldamist. Teiseks ei saa see argument anda tulemusi, sest kuigi see meetod ei olnud iseenesest ekslik, ei väära see kuidagi asjaolu, et käesoleval juhul sisaldab komisjoni valitud ja Üldkohtus muutmata jäetud solidaarsuse jaotumise võimalus karistuste individuaalsuse ja õiguskindluse põhimõtete rikkumist.

142. Lisaks tuleb märkida, et ebakindlust ei kaota võrdse vastutuse reegel, mille Üldkohus vaidlustatud kohtuotsuse punktis 215 sedastas ja mida on mainitud eespool punktis 100.

143. Esiteks – nagu ma märkisin oma eespool viidatud kohtuotsuses komisjon *vs.* Siemens Österreich jt esitatud ettepaneku punktides 88 ja 89 ning nagu ma täpsustan allpool punktis 155 jj – ei ole tõendatud, et liidu konkurentsiõiguses niisugune reegel üldse eksisteerib.

144. Teiseks ja igal juhul isegi siis, kui see reegel on olemas, ei saa see kaotada ebakindlust, mida käesoleval juhul valitud solidaarsuse jaotumise võimalus tekitab. Mulle näib, et selle kohaldamine käesoleval juhul toob kaasa ohu, et trahvi kogusumma, mille juriidiline isik peab tõesti tasuma, hakkab sõltuma komisjoni diskretsioonilisest valikust küsimuses, kes on see võlgnik, kellelt ta trahvi sisse nõuab. See summa võib varieeruda sõltuvalt sellest, kas komisjon otsustab trahvi sisse nõuda ühelt[87] või teiselt[88] võlgnikult, mis tundub mulle üldiselt lubamatu ja seda eriti olukorras, kus kaasvõlgnikud ei ole kunagi kuulunud ühte ja samasse majandusüksusesse.

145. Mis puudutab komisjoni põhjenduste asendamise taotlust, siis kuna sellega püütakse vaidlustada viimase pädevus määrata kindlaks trahvi solidaarselt tasuma pidavate kaasvõlgnike omavahelised suhted, arvan, et see tuleb jätta rahuldamata allpool punktides 160-163, 169 ja 173 ning üksikasjalikumalt eespool viidatud kohtuasjas komisjon *vs.* Siemens Österreich jt komisjoni esitatud apellatsioonkaebuse esimese ja kolmanda väite analüüsi raames - mis on toodud minu selles kohtuasjas esitatud ettepaneku punktides 42-91 - nimetatud põhjustel. Ülejäänu osas tuleb märkida, et mulle näib, et komisjon esitab mitte niivõrd tõelise põhjenduste asendamise taotluse kui argumendid, millega ta püüab vaidlustada apellantide etteheited. Eelnevate kaalutluste põhjal tuleb need argumendid siiski tagasi lükata.

86 — Vt vaidlusaluse otsuse põhjendus 486.

87 — Niisiis, kui kohaldada võrdse vastutuse reeglit, saan mina olukorrast aru nii: kui komisjon otsustab kogu 48 195 000 euro suuruse trahvi (milline see summa on Üldkohtu otsuse kohaselt) sisse nõuda Alstomilt, võib viimane regressihagi abil saavutada, et poole sellest summast tasub Areva T&D SA. Alstom tasub seega tegelikult kokku poole trahvist, s.o 24 097 500 eurot. Areva T&D SA peaks kandma ülejäänud poole. Selle summa puhul on Areva ja tema endised tütarettevõtjad siiski Areva T&D SA solidaarsed kaasvõlgnikud 20 400 000 euro ulatuses ning Areva T&D SA võib seega nõuda oma kolmelt teiselt kaasvõlgnikult nende osa selles summas (milleks on 5 100 000 eurot igaühe kohta), kusjuures Areva T&D SA jääb üksi vastutavaks vahe eest - milleks on 3 697 500 eurot - Alstomiga jagatud trahvi ja trahvi vahel, mille puhul Areva ja tema teised endised tütarettevõtjad on kaasvõlgnikud. Niisugusel juhul on trahv, mis jääb tegelikult Alstomi kanda, 24 097 500 eurot, Areva T&D SA tasub 8 797 500 eurot (s.o ülejäänud 3 697 500 eurot + 5 100 000 eurot) ning Areva ja tema endised tütarettevõtjad igaüks 5 100 000 eurot.

88 — Seevastu siis, kui komisjon otsustab kõigepealt sisse nõuda Areva trahvi summas, mille ulatuses ta on solidaarselt vastutav Areva T&D SA ja kahe ülejäänud endise tütarettevõtjaga, saan ma olukorrast aru järgmiselt: Areva on kohustatud tasuma trahvi summas 20 400 000 eurot ja seejärel võib ta saavutada oma solidaarsetelt kaasvõlgnikelt nende osa (s.o igaühelt 5100 euro) tasumise, vajadusel regressihagi abil. Komisjonile tuleb veel tasuda trahvi ülejäänud osa, s.o 27 795 000 eurot. Siis jagavad Alstom ja Areva T&D SA omavahel võrdselt ära selle summa pluss 5 100 000 eurot, mis Areva T&D SA-l võib olla vaja tasuda Arevale. Niisugusel juhul on Alstomi tegelik trahv seega 13 897 500 eurot (s.o pool summast 27 795 000 eurot) või 16 447 500 eurot (kui ta peaks tasuma osa Areva T&D 5 100 000 eurost), Areva T&D SA trahv on 18 997 500 eurot (s.o 13 897 500 + 5 100 000 eurot) või 16 447 500 eurot ning Areva ja tema kahe ülejäänud endise tütarettevõtja trahv on igaühel 5 100 000 eurot.

146. Kõigest eelnevast tuleneb minu arvates, et etteheidetega, et solidaarsuse osas kehtivate nõuete kohaldamisel rikuti õigusnormi, mis tõi kaasa õiguskindluse ja karistuste individuaalsuse põhimõtete rikkumise seetõttu, et loodi faktiline solidaarsus Areva ja Alstomi vahel, tuleb nõustuda, kuid võttes arvesse, et Areva osas on etteheide, et on rikutud karistuste individuaalsuse põhimõtet – nagu eespool punktis 123 märgitud – vastuvõetamatu.

3. Solidaarsuse osas kehtivate nõuete vale kohaldamine, mis tõi kaasa õiguskindluse ja karistuste individuaalsuse põhimõtete ja EÜ artikli 7 rikkumise ning põhjendamiskohustuse rikkumise

a. Poolte argumendid

i. Areva ja kontserni Alstom kuuluvate äriühingute argumendid

147. Areva kolmanda väite ning kontserni Alstom kuuluvate äriühingute neljanda väite esimese osa, teise osa viimase etteheite ja teise väite kolmanda osa raames väidavad apellandid, et mõiste „trahvi tasumise solidaarsus" osas kehtivate nõuete tõlgendamisel ja kohaldamisel tehti vigu, mis tõid kaasa õiguskindluse, karistuste individuaalsuse ja EÜ artikli 7 ning põhjendamiskohustuse Üldkohtu poolse rikkumise.

148. Esiteks vaidlustavad nii Areva kui ka kontserni Alstom kuuluvad äriühingud vaidlustatud kohtuotsuse punktis 215 sedastatud võrdse vastutuse reegli.[89] Kõigepealt on see reegel uus ja õiguslikult põhjendamatu, sest Üldkohtul ei ole võimalik leida midagi niisugust kohtuotsusest Aristrain *vs*. komisjon[90], millele ta viitab, kuna see ei ole asjakohane. See reegel on Alstomi arvates ka õiguslikult ekslik, sest solidaarsusmehhanism reguleerib üksnes võlausaldaja ja solidaarsete kaasvõlgnike suhteid, mitte ka solidaarsete kaasvõlgnike omavahelisi suhteid.[91] Tuginedes võrdse vastutuse reeglile – kuigi niisugune reegel on liidu õiguses mõistega „solidaarsus" vastuolus –, rikkus Üldkohus seega õigusnormi, sest ta järeldas, et iga äriühing, kellele määrati karistus, võib vaidlusaluse otsuse põhjal aru saada, millise osa trahvist peab ta solidaarsete kaasvõlgnike omavahelistes suhetes tasuma.[92] Lisaks tuleb märkida, et kuna vaidlusalune otsus ei võimalda asjaomastel äriühingutel üheselt mõistetavalt aru saada, kuidas trahv omavahel jagada, eiras Üldkohus oma kohtuotsusega õiguskindluse ja karistuste individuaalsuse põhimõtteid.

149. Teiseks väidab Alstom ka, et tuginedes võrdse vastutuse reeglile, rikkus Üldkohus õigusnormi, kui leidis, et komisjon ei delegeerinud õigust määrata kindlaks, missugune osa trahvist vastavalt tasuda tuleb, siseriiklikule kohtule või vahekohtule.[93] Komisjoni ülesanne on konkreetse juhtumi faktilisi asjaolusid ja ettevõtja omadusi arvestades kindlaks teha osa, mille iga kaasvõlgnik peab tasuma. Kui komisjon hoidub - nagu käesoleval juhul - sellest kindlaksmääramisest, delegeerib ta selle õiguse kaudselt kolmandale isikule, st siseriiklikule kohtule või vahekohtule, rikkudes EÜ artiklit 7, kuigi nendel asutustel pole vastavaid volitusi.

89 — Vt käesolev ettepanek, punkt 100.

90 — 2. oktoobri 2003. aasta otsus kohtuasjas C-196/99 P (EKL 2003, lk I-11005).

91 — Areva kinnitab seevastu, et nõustub Üldkohtu vaidlustatud kohtuotsuse punktis 214 toodud seisukohaga, et solidaarsus kehtib mitte ainult võlausaldaja ja võlgnike vahelistes suhetes, vaid ka kaasvõlgnike vahel.

92 — Vaidlustatud kohtuotsus, punkt 226.

93 — *Idem.*

150. Kolmandaks väidavad apellandid, et põhjendades niisuguse reegli alusel vääralt nende argumentide tagasilükkamist, et on rikutud õiguskindluse põhimõtet, ja komisjoni volituste õigusvastast delegeerimist,[94] muutis Üldkohus vaidlusaluse otsuse sisu vastupidiseks komisjoni tahtele ja rikkus seega põhjendamiskohustust, asendades komisjoni hinnangu oma hinnanguga. Vaidlusaluses otsuses ei ole kusagil viidatud niisugusele reeglile. Üldkohtus pooldas komisjon hoopis vaidlusaluse otsuse vastupidist tõlgendust.

151. Lisaks vaidlustavad kontserni Alstom kuuluvad äriühingud vastuväite, et see väide, mille kohaselt delegeeriti komisjoni volitusi õigusvastaselt, ei ole vastuvõetav. Tegemist ei ole uue väitega, sest Alstom esitas selle argumendi Üldkohtus. Igal juhul on see väide sisemiselt seotud väitega, et on rikutud karistuste individuaalsuse põhimõtet. Nad on ka põhjenduste asendamise vastu, mida komisjon taotleb, ja nõuavad vaidlustatud kohtuotsuse tühistamist.

ii. Komisjoni argumendid

152. Komisjon arvab küll, et Areva ja kontserni Alstom kuuluvate äriühingute esitatud etteheited tuleks tagasi lükata, kuid nõustub siiski mõne nende argumendiga ja palub Euroopa Kohtul selles osas põhjendused asendada. Eelkõige nõustub komisjon kaalutlusega, et eespool viidatud kohtuotsus Aristrain *vs*. komisjon ei ole käesoleval juhul asjakohane. Seevastu arvab komisjon, et Alstomi argument, et komisjoni karistamispädevus delegeeriti õigusvastaselt, on vastuvõetamatu, sest tegemist on uue argumendiga, mida Alstom Üldkohtus ei esitanud.

153. Sisulistes küsimustes väidab komisjon, et apellantide argumendid põhinevad ekslikul eeldusel, et komisjon delegeeris oma volitused õigusvastaselt, sest ei reguleerinud vaidlusaluses otsuses omavahelisi suhteid kaasvõlgnike vahel ja eelkõige solidaarse vastutuse osa. Kõigepealt on see argument vastuoluline. Kui Areva ja Alstom leiavad, et komisjon oli ainsana pädev reguleerima kaasvõlgnike suhteid, ei ole võimalik mõista, miks nad reguleerisid seda küsimust ise lepinguga. Lisaks nõustusid Areva ja kontserni Alstom kuuluvad äriühingud oma apellatsioonkaebustes, et osamakse küsimuse võivad lahendada siseriiklikud kohtud või vahekohtunikud, mis välistab igasuguse komisjoni ainupädevuse väidetava õigusvastase delegeerimise. Igal juhul vastupidi sellele, millele vihjab Üldkohus vaidlustatud kohtuotsuses,[95] ei ole komisjonil mingit õigust kaasvõlgnike vastavaid osi kindlaks määrata ja seega ei saa olla tegemist niisuguse õiguse õigusvastase delegeerimisega ning asjaolust, et solidaarselt tasumisele kuuluva trahvi määramise otsuses ei ole seda küsimust käsitletud, ei saa järeldada, et kaasvõlgnikud on võrdselt vastutavad.

154. Mis puudutab lõpuks vaidlustatud kohtuotsuse punkte 213-215, 222, 236 ja 257, milles on viidatud mõistele „solidaarse vastutuse osad”, siis komisjon leiab, et nendes on rikutud mitut õigusnormi ning et on vaja, et Euroopa Kohus asendaks need põhjendused uutega. Komisjon arvab, et Üldkohus eirab piire, mis kehtivad määruse nr 1/2003 artikliga 23 komisjonile antud pädevuste ja kehtestatud kohustuste puhul, ning rikub sellega liikmesriikide õiguskordi ja poolte lepingulist vabadust. Tema trahvide määramise pädevus puudutab ainult välist suhet, st komisjoni ja trahvi tasuma kohustatud otsuse adressaadist ettevõtja suhet. Ainuüksi asjaolu, et solidaarselt vastutavate kaasvõlgnike kindlakstegemisel nende välises suhtes on teatavad õiguslikud tagajärjed, ei saa tekitada komisjonile kohustust määrata kindlaks nende vastutusosad nende omavahelistes suhetes.

94 — *Ibidem* (punktid 210-218 ja 236).

95 — Eelkõige selle punktides 215 ja 229.

a. Õiguslik analüüs

155. Mis puudutab esiteks võrdse vastutuse reeglit, millele Üldkohus vaidlustatud kohtuotsuse punktis 215 viitab ja mida ma mainisin eespool punktis 100, siis oma eespool viidatud kohtuasjas komisjon *vs*. Siemens Österreich jt esitatud ettepaneku punktides 88 ja 89 avaldasin ma juba kahtlust, kas niisugune Üldkohtu loodud reegel on asjakohane.

156. See reegel, mille Üldkohus näib olevat laenanud teatavate liikmesriikide õiguskorras ette nähtud eraõigusliku solidaarse kohustuse õiguslikust regulatsioonist,[96] ei ole minu arvates esiteks vastavuses isikliku vastutuse ja karistuste individuaalsuse põhimõtetega, sest selles on nähtud ette teatav nende isikute võrdse vastutuse eeldus, kes peavad trahvi solidaarselt tasuma osalemise eest selle ettevõtja ühtses käitumises, mis ei ole kõikide asjaomaste isikute puhul tingimata sama.

157. Teiseks ei ole sellel minu arvates õiguslikku alust või vähemalt sobivat põhimõttelist alust. Oma eespool viidatud kohtuasjas komisjon *vs*. Siemens Österreich jt esitatud ettepaneku punktis 88 märkisin, et minu meelest ei piisa selleks, et niisugune reegel, nagu Üldkohtu välja töötatud võrdse vastutuse reegel, oleks põhjendatud, üldisest viitamisest eraõigusliku kohustuse õiguslikule regulatsioonile, kui puuduvad kõik muud selgitused põhjuste kohta, miks on niisugusest regulatsioonist tuletatud põhimõte konkurentsiõiguses kohaldatav, samas kui maksekohustus, mis lasub isikutel, kellele komisjon määras peaaegu kriminaalset laadi konkurentsiõiguse rikkumise eest solidaarselt tasutava trahvi,[97] erineb laadilt eraõigusliku kohustuse puhul kaasvõlgnikeks olevate isikute kohustusest.

158. Oma eespool viidatud ettepanekus möönsin ma, et on mõnevõrra raske tunnistada asjakohaseks ka vaidlustatud kohtuotsuse punktis 215 sisalduvat viidet eespool viidatud kohtuotsuse Aristrain *vs*. komisjon punktidele 100 ja 101. Selles kohtuotsuses ei nõustunud Euroopa Kohus põhimõttega, mille Üldkohus vaidlustatud kohtuotsuses oli sedastanud. Ta hoopis kritiseeris Üldkohut selle eest, et viimane ei leidnud, et komisjon tegi vea, kui ei põhjendanud oma otsust määrata ühele äriühingule trahv, pannes talle süüks teise temaga seotud äriühingu käitumist, tõendamata, et nad moodustasid ühe ja sama majandusüksuse. Selles kohtuasjas ei olnud seega tegemist isegi solidaarselt tasumisele kuuluva trahvi määramisega mitmele isikule.[98]

159. Sellest järeldub, et Üldkohus ei võinud selleks, et lükata ümber need väited ja etteheited, et on rikutud õiguskindluse põhimõtet, tugineda sellele reeglile, leides vaidlustatud kohtuotsuse punktis 215, et iga äriühing, kellele määratakse solidaarselt tasumisele trahv, võib saada üheselt mõistetavalt aru, millise osa trahvisummast peab tasuma tema.

160. Selles osas tuleb veel juhtida tähelepanu - nagu ma märkisin oma eespool viidatud kohtuasjas komisjon *vs*. Siemens Österreich jt esitatud ettepaneku punktides 85 ja 86 –, et kui komisjoni otsuse tegemise hetkel ei ole ühtset majandusüksust enam olemas niisuguses vormis nagu rikkumise toimepanemise hetkel ning komisjon otsustab talle jäetud kaalutlusruumi kasutades mõista solidaarselt tasumisele kuuluva trahvi juriidilistele isikutele, mis ei moodusta enam sellist ühtset majandusüksust, kehtivad nende isikute karistuste kindlaksmääramisel nende omavahelistes suhetes karistuste individuaalsuse põhimõttest tulenevad õiguskindluse nõuded.

96 — Vt selle kohta konkreetsemalt eespool viidatud kohtuotsus Siemens Österreich jt *vs*. komisjon, punkt 155. Selle kohtuotsuse peale, mis puudutab sama vaidlusalust otsust ja kuulutati samal päeval kui vaidlustatud kohtuotsus, on esitatud apellatsioonkaebus eespool viidatud kohtuasjas komisjon *vs*. Siemens Österreich jt. Nagu ma märkisin juba punktis 2, esitan ma ettepaneku selles kohtuasjas samaaegselt käesoleva ettepanekuga.

97 — Vt selle kohta kohtujurist Kokott'i 28. veebruari 2013. aasta ettepanek kohtuasjas C-681/11: Schenker & Co. jt, milles otsus tehti 18. juunil 2013 (ettepaneku punkt 40 ja seal viidatud kohtupraktika).

98 — Vt minu ettepanek eespool viidatud kohtuasjas komisjon vs. Siemens Österreich jt (punkt 89 ja 93). Asjaolu, et tegemist ei olnud solidaarselt tasumisele kuuluva trahviga, kinnitab muide Üldkohtu 11. märtsi 1999. aasta otsus kohtuasjas T-156/94: Aristrain *vs*. komisjon (EKL 1999, lk II-645, punkt 67).

161. Isegi kui need isikud on komisjoni ees ettevõtja rikkumise tõttu väliselt vastutavad määratud trahvi kogu summa tasumise eest, peavad need isikud juhul, kui nad ei moodusta otsuse tegemise hetkel enam ühte ja sama majandusüksust, saama aru, missugune osa tuleb neil tasuda omavahelistes suhetes solidaarsete kaasvõlgnikega, kellega neil ei ole enam piisavaid majanduslikke, organisatsioonilisi ja õiguslikke suhteid, mis õigustaks nende arvamist ühte ja samasse majandusüksusesse.

162. Sellest järeldub, et juhul kui komisjon otsustab oma kaalutlusruumi kasutades [99] luua solidaarse vastutuse isikute vahel, kes moodustasid rikkumise toimepanemise hetkel ühe ja sama majandusüksuse, kuid kes otsuse tegemise hetkel ei kuulu enam samasse majandusüksusesse, ei saa see institutsioon jätta täitmata oma kohustust määrata kindlaks trahvi osa, mille isik, kellel ei ole suhteid, mis õigustaksid tema arvamist sellesse majandusüksusesse, peab tasuma omavahelistes suhetes oma kaasvõlgnikega.

163. Selles küsimuses tuleb ka märkida, et kuigi pooled võivad enda lepinguvabadust kasutades oma eraõiguslikes suhetes kahtlemata kindlaks määrata, milline isik missuguse osa trahvist tasub, ei määra nad seevastu vabalt kindlaks iga rikkumises süüdi mõistetud juriidilise isiku vastutusosasid ega seega ka vastavaid trahviosasid, mis kuuluvad karistustena konkurentsiõiguse valdkonda. Nii mõistan mina – jagades Üldkohtu arvamust – vaidlustatud kohtuotsuse punkti 214, milles ta kinnitas, et seda, kuidas jagada omavahel neile määratud trahvi summa, ei lepi pooled kokku omavahel. Seega tuleb komisjoni esitatud asjaolu kohta, et solidaarsed kaasvõlgnikud võivad trahvi summa omavahel vabalt solidaarselt ära jagada, märkida, et see on küll õige nende eraõiguslikes suhetes, kuid ei saa siiski vähendada õiguskindluse põhimõttest tulenevat vajadust, et iga asjaomane isik teaks täpselt ja üheselt mõistetavalt nende kohustuste ulatust, mis talle komisjoni otsusega pannakse.

164. Nende kaalutluste põhjal tuleb minu arvates järeldada, et Üldkohus rikkus vaidlustatud kohtuotsuse punktides 214-218, 222 ja 236 õigusnormi, kui tugines oma võrdse vastutuse reeglile ja lükkas selle alusel tagasi argumendid, mille apellandid olid talle esitanud.

165. Mis puudutab teiseks Alstomi etteheidet, et Üldkohus rikkus õigusnormi, kui tuvastas, et komisjon ei delegeerinud trahvi solidaarselt tasuma pidavate kaasvõlgnike vastavate maksete kindlaksmääramise õigust siseriiklikule kohtule või vahekohtunikule, siis kõigepealt tuleb lükata tagasi komisjoni esitatud vastuvõetamatuse vastuväide, mille kohaselt on tegemist uue ja vastuvõetamatu väitega.

166. Selles küsimuses ilmneb kohtupraktikast, et kuna pool peab saama vaidlustada tema huve kahjustava kohtuotsuse kõik põhjendused, võib iga pool, juhul kui Üldkohus liitis kaks kohtuotsust ja tegi ühe kohtuotsuse, milles on vastatud kõikidele väidetele, mille menetlusosalised on talle esitanud, kritiseerida arutluskäike, mis käsitlevad väiteid, mille esitas Üldkohtule ainus hageja teises liidetud kohtuasjas, kui need arutluskäigud kahjustavad tema huve. [100]

167. On aga selge, et Areva ja tema endised tütarettevõtjad esitasid niisuguse väite Üldkohtule, kes vastas sellele vaidlustatud kohtuotsuse punktides 232-237. Selles olukorras ei kujuta see väide Alstomile võõrandatud Areva kolme endise tütarettevõtja osas uut väidet. Mis puudutab Alstomi, siis kuna ei ole seatud kahtluse alla, et Üldkohtu see arutluskäik kahjustab tema huve, tuleb asuda seisukohale, et ka tema võib selle apellatsiooniastmes vaidlustada.

99 — Vt käesolev ettepanek, 81. joonealuses märkuses viidatud kohtupraktika.

100 — Vt eespool viidatud kohtuotsus Team Relocations jt *vs.* komisjon (punkt 34 ja seal viidatud kohtupraktika).

168. Sisulises osas tuleb meenutada, et volituste andmise põhimõtte kohaselt[101] tegutseb liit aluslepingutes seatud eesmärkide saavutamiseks üksnes talle liikmesriikide poolt aluslepingutega antud pädevuse piires. Volitus, mida ei ole aluslepingutega antud liidule, kuulub liikmesriikidele. Lisaks tegutseb iga institutsioon EL artikli 13 lõike 2 esimese lause (varem EÜ artikli 7 lõike 1 teine lause) kohaselt talle aluslepingutega antud volituste piires ning vastavalt nendes sätestatud korrale, tingimustele ja eesmärkidele.

169. Nagu ma oma eespool viidatud kohtuasjas komisjon *vs.* Siemens Österreich jt esitatud ettepaneku – millele ma selles osas viitan - punktis 48 jj aga juba üksikasjalikult selgitasin, leian, et komisjoni õiguse raames määrata konkurentsiõiguse rikkumiste eest karistusi ei saa eitada tema pädevust määrata kindlaks trahvi jagunemine solidaarsete kaasvõlgnike vahel, kui see osutub vajalikuks, et saavutada selle õigusega seotud eesmärk, st tagada nendes õigusnormides sätestatud keeldude järgimine. Seevastu mõnel juhul – näiteks niisugusel, mida ma kirjeldasin eespool punktides 160-162 - on vaja määrata kindlaks nende kaasvõlgnike osad, kellele komisjon on määranud solidaarselt tasumisele kuuluva trahvi.

170. Et käesoleval juhul otsustas komisjon mõista solidaarselt tasumisele kuuluva trahvi kahele äriühingule, mis ei moodustanud otsuse tegemise hetkel enam ühte ja sama majandusüksust, st Alstomile ja Areva T&D SA-le, oli ta minu arvates kohustatud kindlaks määrama nende vastavad osad.

171. Sellest järeldub, et Üldkohus rikkus õigusnormi, kui lükkas vaidlustatud kohtuotsuse punktides 236 ja 237 tagasi väited ja etteheited, mille kohaselt rikuti EÜ artiklit 7, leides, et need väited ja etteheited põhinevad ekslikul eeldusel, sest käesoleval juhul määras komisjon vaidlusaluses otsuses kindlaks Areva T&D SA ja Alstomi vastutuse osa asjaomase ettevõtja osalemise eest rikkumises ajavahemikul 1992. aasta 7. detsembrist kuni 2004. aasta 8. jaanuarini ning seega nende vastava osa selle trahvi summast, mille nad on kohustatud komisjonile solidaarselt tasuma.

172. Mis puudutab kolmandaks etteheidet, et on rikutud põhjendamiskohustust, siis ma arvan, et sellega ei saa nõustuda. Põhjendades vaidlustatud kohtuotsuse punktides 214, 216 ja 236, miks lükati tagasi väited, et on rikutud õiguskindluse põhimõtet ja volitusi õigusvastaselt delegeeritud, esitas Üldkohus lihtsalt õiguslikud kaalutlused, kohaldades solidaarsuse osas kehtivaid nõudeid niisugusena, nagu ta neid tõlgendas. Hoolimata sellest, et mina ei nõustu selle tõlgendusega, usun, et Üldkohtu ülesanne ongi õiguspärasuse kontrollimise raames niisuguseid õiguslikke kaalutlusi esitada. Seega ei saa väita, et Üldkohus asendas vaidlusaluse otsuse põhjendused õigusvastaselt.

173. Mis puudutab lõpuks komisjoni põhjenduste asendamise taotlust, millega vaidlustatakse tema solidaarsete kaasvõlgnike omavaheliste suhete kindlaksmääramise pädevus, siis see tuleb jätta rahuldamata, võttes arvesse eespool punktides 160-163 ja 169 esitatud kaalutlusi. Et see taotlus vastab sisuliselt argumentidele, mille komisjon esitas oma eespool viidatud kohtuasjas komisjon *vs.* Siemens Österreich jt esitatud apellatsioonkaebuse esimese ja kolmanda väite raames, viitan põhjalikumate kaalutluste osas nende väidete analüüsile minu selles kohtuasjas esitatud ettepaneku punktides 42-91.

4. Järeldus väidete ja ettepanekute kohta, mis käsitlevad solidaarsuse osas kehtivate nõuete kohaldamist

174. Kokkuvõttes ilmneb kõigest eelnevast minu arvates, et Areva teise ja kolmanda väite ning kontserni Alstom kuuluvate äriühingute neljanda väitega tuleb nõustuda ning seega tuleb tühistada trahv niisugusena, nagu see on nähtud ette vaidlustatud kohtuotsuse resolutsiooni punkti 3 teises taandes.

101 — See põhimõte on sätestatud EL artikli 5 lõikes 2.

E. *Areva neljas väide, et proportsionaalsuse ja võrdse kohtlemise põhimõtete kohaldamisel on rikutud õigusnormi*

175. Oma neljandas väites kinnitab Areva, et Üldkohus rikkus õigusnormi, kui ei kasutanud oma täielikku pädevust, et parandada komisjonipoolne proportsionaalsuse ja võrdse kohtlemise põhimõtete rikkumine talle määratud solidaarselt tasumisele kuuluva trahvi puhul.

176. Areva märgib esiteks, et neljakuulise rikkumise eest mõisteti talle solidaarselt tasumisele kuuluv summa, mis moodustab umbes poole summast, mille peab solidaarselt tasuma Alstom 12 aasta pikkuse rikkumise eest, või umbes kaks korda suurema summa kui trahv, mille peab tasuma Alstom üksi oma osalemise eest keelatud kokkuleppes nelja aasta vältel. Niisugune erinevus trahvisummade vahel on vastuolus proportsionaalsuse põhimõttega. Teiseks rikkus Üldkohus võrdse kohtlemise põhimõtet sellega, et jättis muutmata vaidlusaluse otsuse, milles Arevale määrati palju karmim karistus kui Alstomile, kuigi Alstom oli üks keelatud kokkuleppe asutajaid, Alstom osales keelatud kokkuleppes 47 korda kauem kui Areva ja Alstomi käive ületas Areva käibe.

177. Näiteks oleks Üldkohus pidanud oma täielikku pädevust kasutades hindama, kas Arevale määratud trahvi summa on proportsionaalne rikkumise raskusastme ja kestusega ning kas see on vastavuses võrdse kohtlemise põhimõttega. Nende põhimõtete kohaselt oleks ta pidanud vähendama trahvi summat, mille tasumise eest Arevat solidaarselt vastutavaks peeti.

178. Kõigepealt tuleb analüüsida vastuvõetamatuse vastuväiteid, mille komisjon selle väite kohta esitas.

179. Komisjon väidab esiteks, et see väide on vastuvõetamatu, sest Areva ei täpsusta oma apellatsioonkaebuses vaidlustatud kohtuotsuse punkte, milles tema arvates õigusnormi rikutakse. Selles küsimuses märgin, et kuigi Euroopa Kohtu uue kodukorra artikli 169 lõikes 2 on nähtud ette, et apellatsiooniastmes esitatavates õigusväidetes ja -argumentides näidatakse täpselt, millised Üldkohtu lahendi põhjenduse punktid vaidlustatakse, ei olnud niisugust nõuet formaalselt ette nähtud endises kodukorras, mida käesoleval juhtumil kohaldatakse.[102] Isegi enne uue kodukorra jõustumist ilmnes küll väljakujunenud kohtupraktikast, et vastavalt Euroopa Kohtu põhikirja artiklile 58 ja endise kodukorra artikli 112 lõike 1 punktile c tuleb apellatsioonkaebuses täpselt märkida, mida kritiseeritakse kohtuotsuses, mille tühistamist taotletakse, ja peavad olema näidatud õiguslikud argumendid, mis seda taotlust konkreetselt põhjendavad.[103]

180. Käesoleval juhul tuleb siiski tõdeda, et Areva vaidlustab Üldkohtus sisuliselt selle, et viimane ei kasutanud oma täielikku pädevust. Mis puudutab aga tegemata jätmise etteheidet, siis kohtuotsuses ei ole oma olemuselt punkte, mida võiks selle etteheitega seostada või mis annaksid sellest tunnistust. Lisaks näitab ta ära õiguslikud argumendid, mis konkreetselt tema taotlust põhjendavad ning milleks on õigusnormi rikkumine seoses komisjonipoolse väidetava proportsionaalsuse ja võrdse kohtlemise põhimõtete rikkumisega.

181. Selles olukorras arvan, et Areva neljandat väidet ei saa tunnistada vastuvõetamatuks põhjendusega, et ta ei täpsustanud vaidlustatud kohtuotsuse punkte, milles tema arvates õigusnormi rikuti.

182. Teiseks leiab komisjon, et see väide on vastuvõetamatu esiteks sellepärast, et see on uus väide, mida ei esitatud Üldkohtus, ja teiseks seetõttu, et sellega palutakse Euroopa Kohtul läbi vaadata trahvi summa niisugusena, nagu Üldkohus selle ära muutis, mis ei kuulu Euroopa Kohtu pädevusse.

102 — Vt käesolev ettepanek, 49. joonealune märkus.

103 — Vt 2. aprilli 2009. aasta otsus kohtuasjas C-202/07 P: France Télécom *vs.* komisjon (EKL 2009, lk I-2369, punkt 55) ja 2. veebruari 2012. aasta määrus kohtuasjas C-404/11 P: Elf Aquitaine *vs.* komisjon (punkt 15).

183. Selles küsimuses tuleb kõigepealt meenutada, et eespool punktis 112 viidatud kohtupraktikast ilmneb, et kuna apellatsioonkaebus ei tohi muuta Üldkohtu menetluses olnud hagi eset, ei saa pool esitada Euroopa Kohtus esmakordselt väidet, mille ta oleks saanud esitada Üldkohtus, kuid ei esitanud.

184. Lisaks tuleb märkida, et kuigi kohtupraktika kohaselt on hagejal – nagu ma mainisin eespool punktis 122 – lubatud esitada apellatsioonkaebus, milles ta esitab Euroopa Kohtus väited, mis on kasvanud välja vaidlustatud kohtuotsusest endast ja mille eesmärk on vaidlustada selle õiguslik põhjendatus,[104] ilmneb hästi väljakujunenud kohtupraktikast siiski, et apellatsiooniastmes ei asenda Euroopa Kohus õigluse kaalutlustel Üldkohtu hinnangut trahvi proportsionaalsuse küsimuses enda hinnanguga, vaid piirdub selle kontrollimisega, kas Üldkohus on täieliku hindamispädevuse kasutamisel teinud ilmselgeid vigu, kuna ei ole näiteks arvesse võtnud kõiki määravaid asjaolusid.[105] Apellatsioonimenetluses saab vaid erandlikel asjaoludel tuvastada, et Üldkohus on trahvi summa sobimatuse tõttu rikkunud õigusnormi, ja seda nimelt juhul, kui „karistuse määr ei ole mitte ainult sobimatu, vaid ka niivõrd liigne, et see on ebaproportsionaalne”.[106]

185. Väljakujunenud kohtupraktikast ilmneb lisaks, et täieliku pädevuse kasutamine ei tohi trahvisummade kindlaksmääramisel kaasa tuua diskrimineerimist ettevõtjate vahel, kes osalesid ELTL artikli 101 lõikega 1 vastuolus olevas kokkuleppes.[107]

186. Käesoleval juhul väidab Areva oma apellatsioonkaebuses, et Üldkohus rikkus õigusnormi, kui ei *parandanud* oma täielikku pädevust kasutades proportsionaalsuse ja võrdse kohtlemise põhimõtete rikkumist, mille komisjon talle solidaarselt tasumisele kuuluva trahvi määramisel toime pani.

187. Euroopa Kohus on aga juba leidnud, et kuna komisjoni otsusega määratud trahvi võimalik ebaproportsionaalsus ei saa kujutada endast avalikul huvil põhinevat väidet, ei kontrolli Üldkohus seda omal algatusel. Viimane võtab väite kohta, et trahv on ebaproportsionaalne, seisukoha seega ainult siis, kui selle väite esitab talle hageja.[108] Samad kaalutlused kehtivad väite puhul, et on rikutud võrdse kohtlemise põhimõtet.[109]

188. Euroopa Kohus on lisaks rõhutanud, et kuigi liidu kohtule antud täielik pädevus tagab talle õiguse peale karistuse õiguspärasuse lihtsa kontrollimise asendada komisjoni hinnang enda omaga ning seega tühistada määratud trahv või karistusmakse või vähendada või suurendada seda, ei ole selle pädevuse kasutamine esiteks samaväärne kontrollimisega omal algatusel ja teiseks on menetlus liidu kohtutes vastuoluline. Välja arvatud avalikul huvil põhinev väide, mille kohus peab tõstatama omal algatusel, on vaidlustatud otsuse põhjenduse niisuguse puudumise korral hageja see, kes peab esitama väited selle otsuse kohta ning tõendid nende väidete põhjendamiseks.[110]

104 — Vt minu ettepanek eespool viidatud kohtuasjas komisjon *vs.* Siemens Österreich jt (punktid 139 ja 140) ning eespool viidatud kohtuotsus Stadtwerke Schwäbisch Hall jt *vs.* komisjon (punkt 17). Erinevalt Arevast esitas Reyrolle kohtuasjas C-232/11 P, mille kohta see ettepanek esitati, väite, et Üldkohus rikkus ise neid põhimõtteid, kui muutis trahvi oma täielikku pädevust kasutades ära.

105 — Vt kohtujurist Kokott'i ettepanek eespool viidatud kohtuasjas Schindler Holding jt *vs.* komisjon, ettepaneku punkt 222 ja seal viidatud kohtupraktika.

106 — Vt selle kohta 22. novembri 2012. aasta otsus kohtuasjas C-89/11 P: E.ON Energie *vs.* komisjon (punkt 126) ja 30. mai 2013. aasta otsus kohtuasjas C-70/12 P: Quinn Barlo jt *vs.* komisjon (punkt 57).

107 — Vt 6. detsembri 2012. aasta otsus kohtuasjas C-441/11 P: komisjon *vs.* Verhuizingen Coppens (punkt 80) ja eespool viidatud kohtuotsus Quinn Barlo jt *vs.* komisjon (punkt 46).

108 — Vt selle kohta 14. märtsi 2013. aasta otsus kohtuasjas C-276/11 P: Viega *vs.* komisjon (punkt 57).

109 — Vt selle kohta 1. oktoobri 1998. aasta otsus kohtuasjas C-279/95 P: Langnese-Iglo *vs.* komisjon (EKL 1998, lk I-5609, punktid 53-55) ja 6. märtsi 2002. aasta otsus liidetud kohtuasjades T-92/00 ja T-103/00: Diputación Foral de Álava jt *vs.* komisjon (EKL 2002, lk II-1385, punkt 90).

110 — Vt 8. detsembri 2011. aasta otsus kohtuasjas C-272/09 P: KME Germany jt *vs.* komisjon (EKL 2011, lk I-12789, punktid 103 ja 104).

189. Käesoleval juhul tuleb aga tõdeda, et Üldkohtus ei esitanud Areva väidet, et on rikutud proportsionaalsuse ja võrdse kohtlemise põhimõtteid, millega ta oleks mõelnud seda, et talle määratud trahv on nende põhimõtete rikkumise tõttu õigusvastane. Ta küll väitis Üldkohtus, et on rikutud võrdse kohtlemise ja proportsionaalsuse põhimõtteid. Need etteheited puudutasid siiski täiesti teist küsimust, st solidaarselt tasumisele kuuluva trahvi määramist äriühingutele Alstom ja Areva T&D SA, mitte Arevale määratud trahvi summa väidetavat õigusvastasust.

190. Võttes seega arvesse eespool punktides 187 ja 188 nimetatud põhimõtteid, tuleb tõdeda, et kuna Areva ei väitnud Üldkohtus, et komisjon on rikkunud proportsionaalsuse ja võrdse kohtlemise põhimõtteid niisuguste tagajärgedega, nagu ta väitis Euroopa Kohtus, ei saa ta apellatsiooniastmes Üldkohtule ette heita, et viimane rikkus õigusnormi, kui ei toonud omal algatusel – isegi mitte oma täielikku pädevust kasutades – niisugust rikkumist välja. Selles olukorras tuleb Areva neljas väide jätta minu arvates vastuvõetamatuse tõttu läbi vaatamata.

191. Mis puudutab Areva argumenti, et see väide on igal juhul vastuvõetav, sest see esitati menetluse käigus seetõttu, et hagi ja apellatsioonkaebuse esitamise vahel tuli ilmsiks uus faktiline asjaolu, st Areva T&D SA võõrandamine Alstomile, siis märgin, et nii kodukorra artikli 42 lõike 2 sisust, mis on ära toodud eespool punktis 75, kui ka kohtupraktikast [111] ilmneb, et selleks, et uus väide oleks uue faktilise asjaolu ilmsikstuleku tõttu vastuvõetav, peab see väide „põhinema" sellel uuel faktilisel asjaolul. Tuleb aga tõdeda, et see, et Areva võõrandas Areva T&D SA 2010. aastal Alstomile, ei saa kuidagi mõjutada trahvi väidetavat ebaproportsionaalsust või väidetavat diskrimineerimist ja seega seda, kas Areval oli võimalik esitada esimeses kohtuastmes väide, et on rikutud proportsionaalsuse ja võrdse kohtlemise põhimõtteid. Selles olukorras ei „põhine" niisugune väide mitte sellel võõrandamisel, millele ei saa seega selle väite vastuvõetavuse põhjendamisel tugineda.

192. Kui tõlgendada Areva argumente nii, et ta püüab saavutada talle Areva poolses rikkumises väga lühikest aega osalemise eest määratud trahvi summa sobivuse uut hindamist, tuleb lõpuks märkida, et asjaolu, et Areva osales keelatud kokkuleppes väga lühikest aega, ei muuda kuidagi rikkumise raskusastet niisugusena, nagu see tuleneb selle rikkumise laadist endast ja nagu see peegeldub trahvi arvutamises, eelkõige põhisumma kindlaksmääramises. Seda, et Areva osales keelatud kokkuleppes väga lühikest aega, näitab asjaolu, et põhisummat ei suurendatud rikkumise kestuse tõttu. Sellest järeldub, et käesoleval juhul ei näita miski, et Üldkohtu määratud trahvisumma on nii suur, et see on lausa ebaproportsionaalne. Niisugusel juhtumil ei ole Euroopa Kohus pädev Üldkohtu hinnangut enda omaga asendama. [112]

193. Järelikult, isegi tõlgendatuna nii, nagu on näidatud eelmises punktis, st vastavalt eespool punktis 184 viidatud Euroopa Kohtu praktikale, tuleb Areva neljas väide jätta minu arvates vastuvõetamatuse tõttu läbi vaatamata. [113]

F. *Kontserni Alstom kuuluvate äriühingute viies väide, et on rikutud õigust tõhusale õiguskaitsevahendile*

194. Oma viienda väite raames kinnitavad kontserni Alstom kuuluvad äriühingud, et vaidlustatud kohtuotsuse punktides 223-230 eiras Üldkohus selle väite ulatust, et on rikutud õigust tõhusale õiguskaitsevahendile, ega vastanud seega talle esitatud väitele. Üldkohus keskendus vaidlustatud kohtuotsuses kohtuliku kontrolli nõudele ja konkreetsemalt asjaolule, et Alstomil ja Areva T&D SA-l

111 — Vt selle kohta 15. oktoobri 2002. aasta otsus liidetud kohtuasjades C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, C-250/99 P-C-252/99 P ja C-254/99 P: Limburgse Vinyl Maatschappij jt *vs.* komisjon (EKL 2002, lk I-8375, punktid 369-378 ja eelkõige punkt 371), samuti kohtujurist Kokott'i 9. juuni 2005. aasta ettepanek kohtuasjas C-6/04: komisjon *vs.* Ühendkuningriik, milles otsus tehti 20. oktoobril 2005 (EKL 2005, lk I-9017, ettepaneku punkt 96).

112 — Eespool viidatud kohtuotsus Quinn Barlo jt *vs.* komisjon (punkt 60).

113 — *Idem.*

oli olnud õigus lasta teostada otsuse õiguspärasuse kontrolli õiguskaitsevahendite tõhusa kasutamise abil, samas kui tegelikult puudutas Üldkohtule esitatud väide õigust otsustada, kas esitada hagi, mida piirati sellega, et Alstomile ja Areva T&D SA-le määrati solidaarselt tasumisele kuuluv trahv, mis sidus nende õiguslikud olukorrad menetluslikult omavahel.

195. Selles osas ilmneb vaidlustatud kohtuotsuse punktide 223-230 tõlgendusest, et Üldkohus kaugeltki ei eiranud Alstomi argumendi ulatust, vaid vastas küll väitele, mis talle esitati.

196. Üldkohus meenutas selle kohtuotsuse punktides 224-227 asjakohast kohtupraktikat ja leidis õigusega, et asjaolu, et komisjon mõistis Alstomile ja Areva T&D SA-le solidaarselt tasumisele kuuluva trahvi, ei kahjustanud kummagi äriühingu kui vaidlusaluse otsuse adressaadi õigust lasta teostada selle otsuse kohtulikku kontrolli liidu õigusega tagatud õiguskaitsevahendite tõhusa kasutamise abil.

197. Asjaolu, et kui Areva T&D SA oleks esitanud hagi, oleks Alstom olnud kogu trahvi tasumise vältimiseks sunnitud tegema sama, ja vastupidi, on tegelikult ainult selle solidaarselt tasumisele kuuluva trahvi määramise automaatne tagajärg, mis oli Alstomi ja Areva T&D SA osas käesoleval juhul põhjendatud eespool punktis 41 nimetatud põhjustel. See tagajärg avaldab kahtlemata mõju erinevate solidaarsete kaasvõlgnike strateegiale, kuid ei too kaasa seda, et rikutakse õigust tõhusale õiguskaitsevahendile.

198. Igal kaasvõlgnikul säilib õigus ja võimalus esitada hagi, mida nii Alstom kui ka Areva T&D SA muide tegidki. Kui solidaarne kaasvõlgnik hagi ei esita, ähvardab teda mõistagi oht, et ta peab tasuma kogu trahvi, isegi kui Üldkohus peaks tühistama solidaarselt tasumisele kuuluva trahvi määramise otsuse selle tulemusena, et teine kaasvõlgnik esitas hagi. Kohtupraktikast ilmneb nimelt esiteks, et kui otsuse adressaat otsustab esitada tühistamishagi, siis käsitleb liidu kohus üksnes adressaati puudutavaid otsuse osasid ja teisi adressaate puudutavad osad, mida ei vaidlustatud, ei puutu liidu kohtu lahendatava vaidluse esemesse, ning teiseks, et seega ei saa tühistamisotsuse põhjenduse õigusjõudu kohaldada olukorras, mil isikud ei olnud menetluse pooled ja seetõttu ei saa nende suhtes kohtuotsusega mitte midagi otsustada.[114]

199. Üldkohus ei eiranud niisiis kuidagi Alstomi esitatud väite ulatust, et on rikutud õigust tõhusale õiguskaitsevahendile, kui ta järeldas vaidlustatud kohtuotsuse punktis 230, et ei saa asuda seisukohale, et vaidlusaluse otsusega, millega määrati Alstomile ja Areva T & D SA-le solidaarselt tasumisele kuuluv trahv, on rikutud õigust tõhusale õiguskaitsevahendile.

200. Sellest järeldub, et Alstomi viies väide tuleb minu arvates tagasi lükata.

G. *Järeldus apellatsioonkaebuste analüüsi kohta*

201. Kõigest eelnevast ilmneb minu arvates, et Alstomi teise ja kolmanda väite ning kontserni Alstom kuuluvate äriühingute neljanda väitega tuleb nõustuda ning seega tuleb tühistada trahv niisugusena, nagu see on nähtud ette vaidlustatud kohtuotsuse resolutsiooni punkti 3 teises taandes.

202. Arvan, et ülejäänud osas tuleb apellatsioonkaebused jätta rahuldamata.

114 — 14. septembri 1999. aasta otsus kohtuasjas C-310/97 P: komisjon *vs.* AssiDomän Kraft Products jt (EKL 1999, lk I-5363, punktid 53-55). Nende põhimõtete kohaldamise kohta konkreetsel juhtumil vt eespool viidatud kohtuotsus komisjon *vs.* Tomkins, punktid 43 ja 47.

IV. Tühistamishagid ja trahvi kindlaksmääramine

A. *Tühistamishagid*

203. Euroopa Liidu Kohtu põhikirja artikli 61 esimese lõigu kohaselt võib Euroopa Kohus, kui ta tühistab Üldkohtu otsuse, teha ise asja suhtes lõpliku kohtuotsuse, kui menetlusstaadium seda lubab, või suunata asja tagasi Üldkohtusse otsustamiseks.

204. Käesoleval juhul võimaldab menetlusstaadium minu meelest teha asja suhtes lõpliku kohtuotsuse.

205. Apellantide vastutust vaidlusaluses otsuses tuvastatud rikkumise eest, mille Üldkohus jättis vaidlustatud kohtuotsuses muutmata, ei ole apellatsioonkaebuste analüüsis kahtluse alla pandud. Ainult trahv niisugusena, nagu see on ette nähtud vaidlustatud kohtuotsuse resolutsiooni punkti 3 teises taandes, tuleb minu arvates tühistada vigade tõttu solidaarsuse osas kehtivate nõuete kohaldamisel, mis tõid kaasa õigusnormide rikkumisi.

206. Selles osas tuleb tõdeda, et vaidlusaluses otsuses, konkreetselt selle artikli 2 punktis c ette nähtud solidaarsuse jaotumise võimalus on sama mis vaidlustatud kohtuotsuse resolutsiooni punkti 3 teises taandes, millega see muutmata jäeti. Sellest järeldub, et samad õigusnormide rikkumised, mille tõttu tegin ma oma eespool punktides 96-174 toodud analüüsi raames ettepaneku tühistada vaidlustatud kohtuotsuse resolutsiooni see punkt, ilmnevad ka seoses trahviga niisugusena, nagu see on määratud kindlaks vaidlusaluses otsuses. Selles olukorras leian, et tühistada tuleb ka vaidlusaluse otsuse artikli 2 punkt c, nagu apellandid Üldkohtus taotlesid.

B. *Trahvi kindlaksmääramine*

207. Vaidlusaluse otsuse osaline tühistamine, mida ma soovitan teha, st selle otsuse artikli 2 punkti c tühistamine eeldab, et selles otsuses kindlaks määratud trahvi kohta tuleb teha uus otsus. Euroopa Kohtu põhikirja artikli 61 esimeses lõiguga antud tühistamisõiguse raames on Euroopa Kohtul sellega seoses täielik hindamispädevus, nagu on ette nähtud ELTL artiklis 261 koostoimes määruse (EÜ) nr 1/2003 artikliga 31.[115] Seega võib ta omal äranägemisel määrata uue trahvisumma.[116]

208. Selles olukorras tuleb märkida, et Alstom Grid SAS-ile määratud trahvi summat 48 195 000 eurot, mille Üldkohus vaidlustatud kohtuotsuses kindlaks määras, ei ole väidetes ja etteheidetes, millega ma soovitan Euroopa Kohtul nõustuda, kahtluse alla seatud. See summa jääb seega muutmata.

209. Punktis 135 jj esitatud kaalutlustest ilmneb seevastu, et niisugusel juhul nagu käesolevas kohtuasjas, mil kaks teineteisele järgnenud emaettevõtjat, kellele määrati trahv ainuüksi nende tütarettevõtja vastutusest tuleneva vastutuse alusel, ühendatakse solidaarsussidemete abil oma (vastavalt endise või uue) tütarettevõtjaga, ei tohi kogusumma, mis emaettevõtjatelt välja mõistetakse, ületada tütarettevõtjalt välja mõistetavat summat. Lisaks peavad emaettevõtjad saama üheselt mõistetavalt aru, millise summa nad peavad tasuma ajavahemiku eest, mille ulatuses nad on koos oma tütarettevõtjaga rikkumise eest solidaarselt vastutavad.

115 — Nõukogu 16. detsembri 2002. aasta määrus [EÜ] artiklites 81 ja 82 sätestatud konkurentsieeskirjade rakendamise kohta (EÜT 2003, L 1, lk 1; ELT eriväljaanne 08/02, lk 205).

116 — Vt eespool viidatud kohtuotsus komisjon *vs.* Verhuizingen Coppens (punkt 79). Vt ka 8. juuli 1999. aasta otsus kohtuasjas C-49/92 P: komisjon *vs.* Anic Partecipazioni (EKL 1999, lk I-4125, punkt 218); 17. detsembri 1998. aasta otsus kohtuasjas C-185/95 P: Baustahlgewebe *vs.* komisjon (EKL 1998, lk I-8417, punktid 141 ja 142); 16. novembri 2000. aasta otsus kohtuasjas C-280/98 P: Weig *vs.* komisjon (EKL 2000, lk I-9757, punkt 83) ja 21. septembri 2006. aasta otsus kohtuasjas C-167/04 P: JCB Service *vs.* komisjon (EKL 2006, lk I-8935, punkt 244).

210. Et tütarettevõtjale, st Alstom Grid SAS-ile määratud trahvi summa on 48 195 000 eurot, tuleb seega kindlaks teha selle summa osad, mille ulatuses peetakse kumbagi emaettevõtjat temaga solidaarselt vastutavaks.

211. Siin võib minu meelest üks asjakohane kriteerium, mille põhjal tütarettevõtja trahv kahe emaettevõtja vahel jagada, olla see aeg, mille jooksul tütarettevõtjale otsustavat mõju avaldati. See kriteerium ei ole kahtlemata ainus, mis tuleb kõne alla. Käesoleva juhtumi asjaoludel näib mulle siiski, et see kujutab endast sobivat kriteeriumi, mis võimaldab tagada teatava proportsionaalsuse nende osade kindlaksmääramisel.

212. Näiteks ilmneb kohtudokumentidest, et Alstom avaldas Alstom T&D SA-le otsustavat mõju ajavahemikul 1992. aasta 7. detsembrist kuni 2004. aasta 8. jaanuarini, s.o 11 aasta ja ühe kuu jooksul.

213. Areva SA ja Areva T&D Holding SA avaldasid Areva T&D SA-le ja Areva T&D AG-le otsustavat mõju [117] 4 kuu jooksul, s.o 2004. aasta 9. jaanuarist kuni 11. maini.

214. Sellest järeldub minu arvates, et kohaldades punktis 211 nimetatud kriteeriumi, tuleks Alstomit pidada koos Alstom Grid SAS-iga solidaarselt vastutavaks 46 787 847 euro ulatuses ning Arevat, T&D Holding SA-d ja Alstom Grid AG-d tuleks pidada koos Alstom Grid SAS-iga solidaarselt vastutavaks 1 407 153 euro ulatuses. [118]

C. Areva osa kindlaksmääramine

215. Kui Euroopa Kohus peaks nõustuma solidaarsuse osas kehtivate nõuete tõlgendusega, mille mina välja pakkusin, st tõlgendusega, et kui on loodud solidaarvastutus isikute vahel, kes rikkumise toimepanemise hetkel moodustasid ühe ja sama majandusüksuse, kuid trahvi määramise hetkel enam mitte, on vaja määrata kindlaks trahvi osa, mille isik, kellel ei ole enam suhteid, mis õigustaksid tema kaasamist sellesse majandusüksusesse, peab omavahelistes suhetes teiste kaasvõlgnikega tasuma [119], siis tuleb veel konkreetselt kindlaks määrata nende isikute trahviosad, kellele käesoleval juhul mõisteti solidaarselt tasumisele kuuluv trahv, kuid kes ei kuulu enam ühte ja samasse majandusüksusse.

216. Selles osas märkisin juba esiteks, et kuna täielik pädevus annab liidu kohtule õiguse peale karistuse õiguspärasuse lihtsa kontrollimise muuta ära vaidlustatud akt, st asendada komisjoni hinnang enda omaga, [120] võib see kohus seda õigust kasutada volituste piires, mis on sellele institutsioonile aluslepingutega antud. Nii on liidu kohtul eelmises punktis nimetatud juhul minu arvates õigus määrata oma täielikku pädevust kasutades kindlaks nende isikute trahviosad, kellele määrati solidaarselt tasumisele kuuluv trahv, kuid kes ei kuulu enam ühte ja samasse rikkumise toime pannud majandusüksusse. [121] Teiseks märkisin ma juba ka, et täielik pädevus annab liidu kohtule õiguse võtta arvesse „kõiki faktilisi asjaolusid”, sealhulgas asjaolusid, mis leidsid aset pärast selles kohtus vaidlustatud otsuse tegemist. [122]

117 — Areva T&D AG osas ilmneb vaidlusaluse otsuse põhjendusest 21, et ta oli vahendusäriühing, mis loodi, et hõlbustada ülekande ja jaotuse tegevusalade üleminekut Alstomile ja Arevale. Ta osales otseselt rikkumises alates 2003. aasta 22. detsembrist – kuupäev, mil need tegevusalad talle üle anti – kuni rikkumise lõpuni 11. mail 2004.

118 — Alstom Grid SAS-i keelatud kokkuleppes osalemise kogukestus oli 11 aastat ja 5 kuud, s.o 137 kuud, millest 133 kuud nii, et talle avaldas otsustavat mõju Alstom, ja 4 kuud nii, et talle avaldas otsustavat mõju Areva, milles tuleneb Alstomile trahv summas 46 787 847 eurot (s.o 48 195 000/137 x 133) ja Arevale ja tema endistele tütarettevõtjatele trahv summas 1 407 153 eurot (s.o 48 195 000/137 x 4).

119 — Vt eespool punkt 160 jj ning viited minu ettepanekule eespool viidatud kohtuasjas komisjon *vs.* Siemens Österreich jt.

120 — Vt minu ettepanek eespool viidatud kohtuasjas komisjon *vs.* Tomkins, ettepaneku punkt 38.

121 — Vt minu ettepanek eespool viidatud kohtuasjas komisjon *vs.* Siemens Österreich jt, ettepaneku punktid 93-95.

122 — Vt minu ettepanek eespool viidatud kohtuasjas komisjon *vs.* Tomkins, ettepaneku punktid 38 ja 43.

217. Käesoleval juhul ilmneb aga kohtudokumentidest, et selle tulemusena, et Alstomi ülekande ja jaotuse tegevusalad võõrandati Arevale, on Alstom Grid SAS ja veel kaks Areva endist tütarettevõtjat (nimelt T&D Holding SA ja Alstom Grid AG) nüüd taas Alstomi tütarettevõtjad.

218. Sellest järeldub, et käesoleval juhul moodustas rikkumise toimepanemise hetkel oma endiste tütarettevõtjatega ühe ja sama majandusüksuse Areva ning talle mõisteti ka nendega solidaarselt tasumisele kuuluv trahv, kuid karistuse äramuutmise hetkel ei kuulunud ta enam sellesse ühte ja samasse majandusüksusesse. Seega tuleb kindlaks määrata Arevale koos oma endiste tütarettevõtjatega määratud solidaarselt tasumisele kuuluva trahvi osa.

219. Oma eespool viidatud kohtuasjas komisjon *vs.* Siemens Österreich jt esitatud ettepaneku punktis 87 mainisin juba teatavaid asjaolusid - millele viitas muide komisjon isegi ja mis puudutavad seoseid emaettevõtja ja tütarettevõtja vahel -, mis põhimõtteliselt ei ole asjakohased otsustava mõju tegeliku avaldamise välistamise eesmärgil, kuid mida võib võtta arvesse emaettevõtja ja tütarettevõtja süü astme kindlaksmääramisel ning seega trahvi solidaarselt tasuma pidavate kaasvõlgnike omavaheliste suhete kindlaksmääramisel. Nende asjaolude hulgas, millest ei saa minu arvates koostada siduvat või ammendavat loetelu, märkis komisjon ära asjaolu, et emaettevõtja ei osalenud rikkumises otseselt, emaettevõtja huvide olemasolu või taseme sektoris, mida rikkumine puudutab, ja asjaolu, et ta ei olnud rikkumisest teadlik. Samas ettepanekus juhtisin ka tähelepanu, et täpselt samuti nagu karistuse kindlaksmääramisel tuleb ka nende asjaolude asjakohasuse ja tähtsuse hindamisel, mida on vaja igal üksikul juhtumil arvesse võtta, jätta teatav kaalutlusruum.

220. Menetlusökonoomia huvides peaks Euroopa Kohus asjas pigem ise lõpliku otsuse tegema, kui toimikud on täielikud, kõik vajalikud andmed on olemas ja pooled on saanud Üldkohtus kõigi oluliste asjaolude kohta arvamust avaldada.[123]

221. Käesoleval juhul sisaldavad kohtudokumendid mõningast teavet, mida saab Areva süü astme kindlaksmääramisel arvesse võtta.[124] Selle teabe analüüsi põhjal võib Euroopa Kohus olla võimeline tegema ise lõpliku otsuse, missugune on Arevale määratud trahviosa. Tuleb siiski tõdeda, et selles menetlusstaadiumis ei olnud asjaomastel äriühingutel võimalust esitada nimetatud küsimuses oma seisukohti. Niisuguses olukorras tuleb märkida, et kui Euroopa Kohus peaks nõustuma solidaarsuse osas kehtivate nõuete tõlgendusega, mille mina välja pakun, ja peaks leidma, et tal on piisavalt teavet, et määrata kindlaks Areva osa, on minu arvates vaja asjaomased äriühingud selles küsimuses ära kuulata.

222. Seevastu, kui Euroopa Kohus peaks ikkagi leidma, et tal ei ole vajalikku teavet, et Areva osa kindlaks määrata, peab selle osa minu meelest konkreetselt kindlaks määrama komisjon, kellel on kohustus võtta vastavalt ELTL artiklile 266 meetmed, mida Euroopa Kohtu otsuse täitmine eeldab.

V. Kohtukulud

223. Euroopa Kohtu kodukorra artikli 184 lõikes 2 on sätestatud, et kui apellatsioonkaebus on põhjendatud ja Euroopa Kohus teeb ise kohtuasjas lõpliku otsuse, otsustab ta kohtukulude jaotamise.

123 — Vt kohtujurist Kokott'i ettepanek eespool viidatud kohtuasjas komisjon *vs.* Verhuizingen Coppens, ettepaneku punkt 44 ja seal viidatud kohtupraktika.

124 — Kohtudokumentidest ilmneb nimelt, et Areval ei olnud huve sektoris, mida rikkumine puudutab, enne kui Alstom omandas tema tütarettevõtjad, ning et tal ei ole enam huve selles sektoris, sest ta müüs ära kõik oma ülekande ja jaotuse tegevusalad (vt käesolev ettepanek, punkt 6). Lisaks näib vaidlusalusest otsusest ilmnevat, et ta ei osalenud vaadeldaval ajavahemikul otseselt keelatud kokkuleppe koosolekutel. Ta oli siiski juhtiv ettevõtja kontserni eesotsas.

224. Vastavalt kodukorra artikli 138 lõikele 1, mida kodukorra artikli 184 lõike 1 alusel kohaldatakse apellatsioonkaebuste suhtes, on kohtuvaidluse kaotanud pool kohustatud hüvitama kohtukulud, kui vastaspool on seda nõudnud. Kodukorra artikli 138 lõige 3 täpsustab, et kui osa nõudeid rahuldatakse ühe poole, osa teise poole kasuks, jäävad kummagi poole kohtukulud tema enda kanda. Sama sätte kohaselt võib Euroopa Kohus juhul, kui kohtuasja asjaolud seda õigustavad, otsustada, et lisaks enda kohtukulude kandmisele mõistetakse poolelt välja ka osa teise poole kohtukuludest.

225. Käesoleval juhul teen ettepaneku rahuldada Areva ja kontserni Alstom kuuluvate äriühingute apellatsioonkaebused osas, mis puudutab solidaarsuse osas kehtivate nõuete kohaldamist, ja jätta need apellatsioonkaebused ülejäänud osas rahuldamata. Lahenduse kohaselt, mille mina välja pakun, on Areva ja kontserni Alstom kuuluvad äriühingud siiski kohtuvaidluse Euroopa Kohtus võitnud.

226. Võttes arvesse käesoleva juhtumi asjaolusid, leian, et komisjonilt tuleb välja mõista tema oma kohtukulud mõlemas kohtuastmes ning kolmandik Areva ja kontserni Alstom kuuluvate äriühingute kohtukulusid mõlemas kohtuastmes. Areva ja kontserni Alstom kuuluvad äriühingud kannavad kaks kolmandikku oma kohtukuludest mõlemas kohtuastmes.

VI. Ettepanek

227. Eelnevatest kaalutlustest lähtudes teen Euroopa Kohtule ettepaneku teha järgmine otsus:

1. Tühistada Euroopa Liidu Üldkohtu 3. märtsi 2011. aasta otsuse liidetud kohtuasjades T-117/07 ja T-121/07: Areva jt *vs.* komisjon resolutsiooni punkti 3 teine taane.

2. Jätta apellatsioonkaebused ülejäänud osas rahuldamata.

3. Tühistada komisjoni 24. jaanuari 2007. aasta otsuse K(2006) 6762 (lõplik) EÜ [...] artikli 81 ja EMP lepingu artikli 53 kohase menetluse kohta (Juhtum COMP/F/38.899 – Gaasiisolatsiooniga jaotusseadmed) artikli 2 punkt c.

4. Määrata otsuse K(2006) 6762 (lõplik) artikli 1 punktides b-f tuvastatud rikkumiste eest peale Alstom SA-le määratud 10 327 500 euro suuruse trahvi Alstom Grid SAS-ile 48 195 000 eurot suurune trahv, millest 467 870 847 eurot solidaarselt koos Alstom SA-ga ja 1 407 153 eurot solidaarselt koos Areva SA, T&D Holding SA ja Alstom Grid AG-ga.

5. Mõista Euroopa Komisjonilt peale tema enda kohtukulude nii esimeses kohtuastmes kui ka apellatsiooniastmes välja kolmandik Areva SA, Alstom SA, T&D Holding SA, Alstom Grid SAS-i ja Alstom Grid AG kohtukuludest esimeses kohtuastmes ja apellatsiooniastmes.

6. Jätta kaks kolmandikku Areva SA, Alstom SA, T&D Holding SA, Alstom Grid SAS-i ja Alstom Grid AG kohtukuludest esimeses kohtuastmes ja apellatsiooniastmes nende enda kanda.